

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

« 16 » 10 2023

Аксубаево

КАРАР

№ 295

«2016-2020 елларга Аксубай муниципаль районы мәгариф системасын үстерү программасын раслау турында» 03.11.2015 ел, № 368 Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Башкарма комитетының карарына үзгәрешләр кертү турында

«Россия Федерациясендә мәгариф турында» 29.12.2012 №273-ФЗ Федераль Законна, «Мәгариф турында» 22.07.2013 №68-ТРЗ Татарстан Республикасы Законна ярашлы рәвештә, Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Башкарма комитеты

Карар итә:

1. «2016-2020 елларга Аксубай муниципаль районы мәгариф системасын үстерү программасын раслау турында» 03.11.2015 ел, № 368 Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Башкарма комитетының карарына (АМР ИК 30.10.2019, №313 12.10.2021 ел карары белән кертелгән үзгәрешләргә һәм өстәмәләргә исәпкә алып) муниципаль программаны яңа кушымта редакциясе.

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының рәсми сайтында Интернет челтәрендә урнаштырырга (<http://aksubayevo.tatarstan.ru>) һәм Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында бастырып чыгарырга (<http://pravo.tatarstan.ru>).

3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Аксубай муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесенәң социаль мәсьәләләр буенча урынбасары С.в. Александровка йөкләргә.

Татарстан Республикасы
Аксубай муниципаль районы
Башкарма комитет житәкчесе

С.Ю.Зайцев

ТР Аксубай МР
Башкарма комитетының
16.10.2023 № 295
карарына 1 нче кушымта

**2016-2026 елларга Аксубай муниципаль районында мәгарифне үстерү
“муниципаль программасы**

**2016-2026 елларга Аксубай муниципаль районында мәгарифне үстерү
“муниципаль программасы паспорты**

№	Программаның исеме: 2016-2026 елларга Аксубай муниципаль районы мәгарифен үстерү	
1	Муниципаль программаның жаваплы башкаручысы	Аксубай муниципаль районы мәгариф бүлеге
2	Муниципаль программаны башкаручылар	Аксубай муниципаль районы мәгариф бүлеге, Аксубай муниципаль районының Яшьләр эшләрә, спорт бүлеге, Аксубай муниципаль районының мәдәният бүлеге.
3	Муниципаль программада катнашучылар	Аксубай муниципаль районы мәгариф бүлеге, Аксубай муниципаль районының Яшьләр эшләрә, спорт бүлеге, Аксубай муниципаль районының мәдәният бүлеге, Аксубай муниципаль районының Финанс бюджет палатасы, Аксубай районының Милек һәм жир мөнәсәбәтләрә палатасы, Аксубай муниципаль районының хезмәт һәм мәшгульлек һәм социаль мәшгульлек министрлығының социаль яклау идарәсе, төзелеш, архитектура һәм торак-коммуналь хужалык бүлеге
4	Муниципаль программаның ярдәмче программалары	«Мәктәпкәчә белем бирүне үстерү (инклюзивны да кертеп)»1 нче Ярдәмче программа 2 нче ярдәмче программа гомуми белем бирү 3 нче ярдәмче программа өстәмә белем бирү «Мәгариф эшчәнлеген тәмин итүне, мәгариф сыйфатын бәяләүне, мәгариф өлкәсендә чаралар үткәрүне гамәлгә ашыручы оешмаларны үстерү» 4 нче ярдәмче программа
5	Муниципаль программаның максаты (максатлары)	Аксубай районында яшәүчеләрнең конкурентлыгын һәм сыйфатын арттыру

		өчен кирәкле шарт буларак муниципаль мэгариф системасын тотрыклы үстерүнең заманча механизмнарын төзү.
6	Муниципаль программаның бурычлары	Мәктәпкәчә белем бирүне тәэмин итү. Район икътисадының инновацион үсеше таләпләренә туры килгән гомуми белем бирүнең сыйфатын күтәрү. Район өстенлекләренә туры китереп, балаларны һәм яшьләрне тәрбияләү һәм өстәмә белем бирүнең муниципаль системасын үстерү. Белем бирү процессында һәм ижтимагый институтларда катнашучыларны жәлеп итеп, белем бирү сыйфатын бәяләүнең ачык, киң муниципаль системасын формалаштыру. Өстәмә белем һәм тәрбия мөмкинлекләрен киңәйтү. 14-18 яшьлек яшьләрнең үз-үзләрен тормышка ашыру, социаль формалашу өчен шартлар тудыру. Мэгариф сыйфатын муниципаль бәяләү эшчәнлеген тәэмин итү. Мәктәпкәчә яшьтәге балалар, мәктәп һәм өстәмә белем бирү учреждениеләре укучылары һәм педагогик хезмәткәрләр өчен үткәрелә торган мониторинг чараларын гамәлгә ашыру.
7	Муниципаль программаны гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	Муниципаль программа 2016 елдан 2026 елга кадәр гамәлгә ашырыла, программаны гамәлгә ашыру этаплары аерылмый.
8	Муниципаль бюджет ассигнованиеләре күләме (аны гамәлгә ашыру еллары буенча бюджет ассигнованиеләренән планлы күләмнәрен ачыклап), шулай ук башка чыганақлардан жәлеп	Программаны гамәлгә ашыруга бюджет ассигнованиеләре күләме -6124587,3 мең сум тәшкіл итә, шул исәптән еллар буенча: 2016 ел 428981,8 мең сум; 2017 ел 434512,5 мең сум; 2018 ел) 437988 мең сум; 2019 ел 441492,5 мең сум; 2020 ел 495482,9 мең сум.

	ителгэн акчаларның фаразланган күлөмө	2021 ел 478654,0 мең сум 2022 ел 461598,4 мең сум 2023 ел 587774,0 мең сум 2024 ел 781824,4 мең сум 2025 ел 786124,0 мең сум 2026 ел 790154,8 мең сум Искәрмә: программаны финанслау күлөмө фаразлау характерында һәм бюджетларны формалаштыруны исәпкә алып ел саен төзәтергә тиеш тиешле елга тиешле дәрәжәдәге, шулай ук чараларны финанслауга федераль һәм республика бюджетыннан акча бүлөп бирү
9	Муниципаль программаның ахыргы нәтижеләре	2026 елга мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында урыннар дефицитын бетерү 0,0% Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында тәрбияләнүчеләрнең, мәктәпкәчә белем бирүнең федераль дәүләт белем бирү стандартларына туры килгән программалар буенча белем алуучыларның, мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында тәрбияләнүчеләрнең гомуми санының өлеше 2026 елга 100% тәшкил итә. Бердәм дәүләт имтиханын тапшырмаган муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларның өлеше муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларның гомуми санында 2026 елга карата 0%. Хәзерге шартларда укучыларның чагыштырма өлеше 2026 елга 100%. Төрле дәрәжәдәге олимпиадаларда һәм конкурсларда катнашучы гомуми белем бирү программалары буенча укучылар санының чагыштырма өлеше 2026 елга карата 82,4%. Өстәмә белем бирү программалары белән колачланган балалар өлеше, 5 яшьтән 18

яшыкэ кадэрге балалар һәм яшьлэрнең гомуми санында 2026 елга нибары 100% тэшкил итэ.

Күп профильле учреждениелэрдэ 5 яшьтән 18 яшыкэ кадэрге балалар һәм яшьлэрнең гомуми санында өстәмэ белем бирү программалары белән капланган балалар өлеше 2026 елга карата 66,5 %

Төрле дэрэжэдэге олимпиадаларда һәм конкурсларда катнашучы өстәмэ белем бирү программалары буенча укучылар санының, өстәмэ белем бирү программалары буенча укучыларның гомуми санының 2026 елга карата 67,5% өлеше.

2026 елга 5 яшьтән 18 яшыкэ кадэрге һәм аннан өлкэнрэк балалар һәм яшьлэрнең гомуми санында спорт юнэлешендэге өстәмэ белем бирү программалары белән колачланган балалар өлеше 22% ка кадэр.

Бөтенроссия һәм республика ярышларында призер булган район спортчылары саны 2026 елга 21 процентка кадэр арткан.

2026 елга 5 яшьтән 18 яшыкэ кадэрге һәм аннан өлкэнрэк балалар һәм яшьлэрнең гомуми санында эстетик юнэлештэге өстәмэ белем бирү программалары белән колачланган балалар өлеше 12% ка кадэр
2026 елда белем бирү сыйфатын бэялэү системасы кертелгэн белем бирү дэрэжелэре саны 4.

Белем бирү һәм финанс-хужалык эшчэнлегенең стратегик мэсьэлэлэре буенча карарлар кабул итү вэкалэтлэре бирелгэн жэмэгатьчелек катнашында коллегияль идарэ органнары (ата - аналар, эш бирүчелэр) кертелгэн белем бирү учреждениелэренең өлеше 2026 елга 100% тэшкил итэ.

2026 елга ижтимагый эшчэнлеккэ жэлеп

		ителгән яшьләр санының чагыштырма өлеше 43% тәшкил итә. «2016-2026 елларга Аксубай районы мәгарифен үстерү» муниципаль программасы күрсәткечләрәнә һәм аның ярдәмче программаларына ел саен ирешү дәрәжәсе-2026 елга 100%.

1. 1. МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ӨЛКӘСЕНЕҢ ГОМУМИ ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ, ШУЛ ИСӘПТӘН КҮРСӘТЕЛГӘН ӨЛКӘДӘ ТӨП ПРОБЛЕМАЛАРНЫ ФОРМАЛАШТЫРУ ҺӘМ АНЫҢ ҮСЕШЕН ФАРАЗЛАУ

Аксубай муниципаль районының социаль-икътисади үсешенә өстенлекле юнәлешләрәнә берсе булып «районда яшәү тирәлегенә югары сыйфатын тәмин итү», «гражданлык үзәң һәм гражданлык жәмгыяте төзү принциплары нигезендә муниципаль берәмлек берләшмәсен үстерү» тора. Бу юнәлешне гамәлгә ашыру мөмкин булган һәм сыйфатлы белем бирү системасын үстерүне, гражданның ижтимагы аңында толерантлык, патриотизм принципларын формалаштыруны күздә тотта.

Стратегик максатны тормышка ашыруның иң мөһим юнәлешләрәнә берсе районның мәгариф системасын үстерү.

Мәгариф системасын үстерүнең стратегик юнәлеше булып сыйфатлы мәктәпкәчә белем бирүне тәмин итү, икътисадның инновацион үсеше таләпләрәнә, Аксубай муниципаль районы гражданның заманча ихтыяжларына туры килгән сыйфатлы гомуми белем бирүнең уңайлылығын арттыру, яна белем бирү стандартлары буенча белем бирү, талантлы балаларга ярдәм итү, укытучылар потенциалын үстерү, заманча мәктәп инфраструктурасын булдыру, Сәламәт буын тәрбияләү тора.

Моның өчен түбәндәге мәсьәләләрне хәл итү кирәк:

- районның социаль-мәдәни һәм икътисади үсеше факторы буларак мәгариф статусын ныгыту;

- башлангыч гомуми белем бирүнең федераль дәүләт белем бирү стандартларын гамәлгә ашыру һәм төп гомуми һәм урта гомуми белем бирүнең федераль дәүләт белем бирү стандартларын кертү нигезендә районның мәгариф учреждениеләрәнә сыйфатлы белем бирүнең мөмкинлеген тәмин итү;

мәгариф системасының педагогик һәм житәкче хезмәткәрләрәнә квалификациясен күтәрү һәм янадан әзерләү процессын камилләштерү, аларның һөнәри компетентлығын арттыруны тәмин итү;

- Аксубай муниципаль районында балаларны тәрбияләү һәм өстәмә белем

бирү системасын тотрыклы үстерүне тээмин итүче механизмнар булдыру;

- иң яңа мәгълүмати һәм телекоммуникацион технологияларне куллану нигезендә бердәм белем бирү киңлеген булдыру;

-балалар һәм яшүсмерләрнең сәламәтлеген саклау һәм ныгыту, аларның белем бирү эшчәнлегенә психологик-педагогик, медицина-педагогик һәм социаль ярдәм күрсәтүне үстерү өчен шартлар тудыру;

- Аксубай муниципаль районында мәгариф сыйфатын объектив бәяләү механизмнарын формалаштыру;

ижади эшчәнлекнең төрле өлкәләрендә сәләтле балаларны ачыклау, үстерү һәм адреслы ярдәм итү системасын булдыру.

Соңгы елларда район мәгариф өлкәсендә принципияль үзгәрешләр булды.

Мәктәпләрнең матди-техник базасы шактый ныгытылган.

Соңгы өч елда 7 гомуми белем бирү учреждениесендә капитал ремонт ясалган. АПС мәктәпләренең тээмин ителеше 100% тәшкил итә. АПС мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләренең тээмин ителеше 100% тәшкил итә.

Балаларны алып килү проблемасы хәл ителгән. 2023 елда 9 мәктәпкә 26 маршрут буенча 490 укучыны йөртү өчен 17 мәктәп автобусы китерелә.

Балаларга мәктәпкәчә, гомуми һәм өстәмә белем бирү өлкәсендәге төп проблемалар арасында педагогик кадрлар составын һәм компетенцияләрен яңартуның түбән темплары булырга мөмкин.

Районда мәгариф учреждениеләре челтәре һәрвакытта да жәмгыять, гаилә һәм дәүләтнең үзгәргән сорауларына туры килми.

Бүгенге мәгариф проблемаларын хәл итү һәм иртәгәге чакыруларга жавап бирү өчен башланган институциональ реформаларны тәмамлау кирәк. Муниципаль мәгариф системасын үстерүнең урта сроклы перспективасында акцент гомуми белем бирү учреждениеләре инфраструктурасын ныгытудан белем бирү нәтижәләренең яңа сыйфатына ирешүгә күчерелгә тиеш. Педагогларны эзерләү, аларның квалификациясен күтәрү системалы-эшчәнлек алымына (балаларның гомуми, мәктәпкәчә һәм өстәмә белем бирү учреждениеләре базасында стажировка мәйданчыклары) нигезләнәргә тиеш.

2.МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ӨЛКӘСЕНДӘ МУНИЦИПАЛЬ СӘЯСӘТ ӨСТЕНЛЕКЛӘРЕ, МАКСАТЛАРГА ИРЕШҮ ҺӘМ БУРЫЧЛАРНЫ ХӘЛ ИТҮ МАКСАТЛАРЫ ҺӘМ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ, МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАНЫҢ ТӨП АХЫРГЫ НӘТИЖӘЛӘРЕН, МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ СРОКЛАРЫН ҺӘМ ЭТАПЛАРЫН ТАСВИРЛАУ

2026 елга кадәрге чорга мәгариф өлкәсендә муниципаль сәясәтнең өстенлекләре федераль һәм төбәк дәрәжәсендәге стратегик документларда куелган

максатларны һәм бурычларны исәпкә алып формалаштырылган.

Мәгарифнең бурычы – һәр граждандан үзенә уңай социаль, мәдәни, икътисади потенциалын тормышка ашыру, һәм ахыр чиктә районның социаль-икътисади үсеше. Моның өчен мәгариф өлкәсе һәр кешенең гомере дәвамында сыйфатлы белем бирү хезмәтләренең булуын тәмин итәргә тиеш. Аксубай районында гомуми белем бирү мөмкинлегенә мәсьәләләре бүген шактый дәрәжәдә хәл ителгән.

Шуңа күрә мәгариф үсешенә әлегә этабында муниципаль сәясәтнең өстенлегенә булып төрлө дәрәжәләрдә белем бирү нәтижәләренең сыйфатын арттыруны тәмин итү, балаларга өстәмә белем бирү оешмаларын үстерү тора.

Мәгариф системасын комплекслы үстерү өчен муниципаль программада үз максатларын һәм бурычларын үз эченә алган тиешле подпрограммалар бүлгәп бирелде:

1. Мәктәпкәчә белем бирүне үстерү (инклюзивны да кертеп).
2. Гомуми белем бирүне үстерү.
3. Өстәмә белем бирү үсеше.

4. Мәгариф эшчәнлеген тәмин итүне, мәгариф сыйфатын баялауны, мәгариф өлкәсендә чаралар үткәруне гәмәлгә ашыручы оешмаларны үстерү

Мәгариф өлкәсендә муниципаль сәясәтнең максатлары булып:

- Аксубай муниципаль районының сыйфатлы мәктәпкәчә белем бирүне тәмин итү;
- район икътисадының инновацион үсеше таләпләренә туры килгән гомуми белем бирүнең сыйфатын күтәрү;
- район өстенлекләренә туры китереп, балаларны һәм яшьләренә тәрбияләү һәм өстәмә белем бирүнең муниципаль системасын үстерү;
- 14 яшьтән 18 яшькә кадәрге яшьләренә үз-үзләрен тормышка ашыру, социаль формалашу өчен шартлар тудыру;
- Аксубай районында белем бирү сыйфатын идарә итү өчен мәгълүмат комплексы алу;
- билгеләнгән срокларга һәм этапларга ярашлы рәвештә «2016-2026 елларга Аксубай муниципаль районы мәгарифен үстерү» муниципаль программасының ярдәмче программаларын һәм төп чараларын гәмәлгә ашыруны тәмин итү.

Әлегә максатларга ирешү район мәгариф системасын үстерүнең түбәндәге бурычларын хәл иткәндә мөмкин:

1. Ведомство карамагындагы учреждениеләрнең эшчәнлеген тәмин итү (хезмәт күрсәтү), шул исәптән муниципаль бюджет учреждениеләренә субсидияләр бирү.
2. Мәктәп инфраструктурасын формалаштыруга юнәлдерелгән гомуми белем бирүнең муниципаль системасын үстерү.

3. Педагогик хезмэткэрлэргэ социаль ярдэм күрсэтүгэ һәм укытучы һөнәренәң статусын күтэрүгэ юнәлдерелгән чараларны үтәү.
4. Өстәмә белем бирү эчтәлеген модернизацияләү.
5. Өстәмә белем бирү инфраструктурасын үстерү.
6. Белем бирү сыйфатын баяләү процедуралары һәм механизмнарының бербөтөн һәм балансланган системасын куллану.
7. Уңышлы социализация һәм яшьләрнең нәтижәле үз-үзен тормышка ашыру өчен шартлар тудыру.
8. Балаларда, яшүсмерләрдә һәм яшьләрдә физик культура һәм массакүләм спорт төрләре белән шөгылләнүгә тотрыклы ихтыяж формалаштыру.
9. Укучыларның һөнәри ориентациясе өчен шартлар тудыру.
10. Мәктәпкәчә яшьтәге балалар, мәктәп һәм өстәмә белем бирү учреждениеләре укучылары һәм педагогик хезмэткэрләр өчен үткәрелә торган мониторинг чараларын гамәлгә ашыру.
11. Мәгарифне үстерү өлкәсендә дәүләт ярдәме чараларын гамәлгә ашыру.

Элеге система Аксубай муниципаль районының структур бүлекчәләре, мәгариф оешмалары эшчәнлегенәң барлык юнәлешләре буенча бурычларны үз эченә ала һәм мәгариф өлкәсендә стратегик максатларга ирешүне тәмин итә.

Муниципаль программа 2016 елдан 2026 елга кадәр гамәлгә ашырыла, программаны гамәлгә ашыру этаплары аерылмый.

3.ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАЛАРНЫ АЕРЫП АЛУ НИГЕЗЛӘМӘСЕ

Муниципаль программаның Ярдәмче программалар системасы Аксубай муниципаль районының «2016-2026 елларга Аксубай муниципаль районы мәгарифен үстерү» муниципаль программасының бурычларын хәл итүне тәмин итү өчен формалаштырылган һәм 4 ярдәмче программалардан тора.

1) «мәктәпкәчә белем бирүне үстерү (шул исәптән инклюзивны да)» подпрограммасы.

Ярдәмче программа Аксубай муниципаль районында сыйфатлы мәктәпкәчә белем бирүне тәмин итү программасының максатына ирешүгә юнәлдерелгән. Ярдәмче программа кысаларында мәсьәләләр хәл ителә:

- ведомство карамагындагы учреждениеләрнең эшчәнлеген тәмин итү (мәктәпкәчә белем бирүне оештыру буенча хезмәтләр күрсәтү), шул исәптән муниципаль бюджет учреждениеләренә субсидияләр бирү;

- ярдәмче программа чаралары комплексын гамәлгә ашыру түбәндәге күрсәткечләргә ирешүне тәмин итәчәк:

- мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында тәрбияләнүчеләрнең, мәктәпкәчә белем бирүнең федераль дәүләт белем бирү стандартларына туры килә

торган программалар буенча белем алуучыларның, 2026 елга мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында тәрбияләнүчеләрнең гомуми санының чагыштырма өлеше 100% ка житәчәк.

2) «гомуми белем бирү» подпрограммасы

Ярдәмче программа район икътисадының инновацион үсеше таләпләренә туры килгән гомуми белем бирүнең сыйфатын күтәрүгә юнәлдерелгән.

Ярдәмче программа кысаларында мәсьәләләр хәл ителә:

- ведомство карамагындагы учреждениеләрнең эшчәнлеген тәмин итү (гомуми белем бирүне оештыру буенча хезмәтләр күрсәтү), шул исәптән муниципаль бюджет учреждениеләренә субсидияләр бирү;
- заманча мәктәп инфраструктурасын формалаштыруга юнәлдерелгән гомуми белем бирүнең муниципаль системасын үстерү;
- педагогик хезмәткәрләргә социаль ярдәм күрсәтүгә, укытучы һөнәренә статусын күтәрүгә юнәлдерелгән чараларны үтәү.

Ярдәмче программа чаралары комплексын гамәлгә ашыру түбәндәге күрсәткечләргә ирешүне тәмин итәчәк:

бердәм дәүләт имтиханын тапшырмаган муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларның өлеше муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларның гомуми санында 2026 елга 0 % ;

- хәзерге шартларда укучыларның чагыштырма өлеше-2026 елда 100% ;

төрле дәрәжәдәге олимпиадаларда һәм конкурсларда катнашучы гомуми белем бирү программалары буенча укучылар санының чагыштырма өлеше, 2026 елга карата 82,6%.

«Өстәмә белем бирү» ярдәмче программасы

Ярдәмче программа район өстенлекләренә туры китереп, балаларны һәм яшьләрне тәрбияләү һәм өстәмә белем бирүнең муниципаль системасын үстерүгә юнәлдерелгән.

Ярдәмче программа кысаларында мәсьәләләр хәл ителә:

- ведомство карамагындагы учреждениеләрнең эшчәнлеген тәмин итү (төрле юнәлештәге өстәмә белем бирүне оештыру буенча хезмәтләр күрсәтү), шул исәптән муниципаль бюджет учреждениеләренә субсидияләр бирү;
- өстәмә белем бирү эчтәлеген модернизацияләү;
- өстәмә белем бирү инфраструктурасын үстерү.

Ярдәмче программа чаралары комплексын гамәлгә ашыру арттыруны тәмин итәчәк:

өстәмә белем бирү программалары белән колачланган балаларның өлеше, 5 яшьтән 18 яшькә кадәр балалар һәм яшьләрнең гомуми санында 2026 елга 100% ка кадәр;

күп профильле учреждениеләрдә өстәмә белем бирү программалары белән капланган балалар өлеше 5 яшьтән 18 яшькә кадәрге балалар һәм яшьләрнең гомуми санында 66,5% 2026 елга

- төрле дәрәжәдәге олимпиадаларда һәм конкурсларда катнашучы өстәмә белем бирү программалары буенча укучылар санының, өстәмә белем бирү программалары буенча укучыларның гомуми санының 2026 елга карата 67,5 процентка кадәр;

- 2026 елга 5 яшьтән алып 18 яшькә кадәрге һәм аннан өлкәнрәк балалар һәм яшьләрнең гомуми санында спорт юнәлешендәге өстәмә белем бирү программалары белән колачланган балалар саны 22 процентка кадәр;

- бөтенроссия һәм республика ярышларында призер булган район спортчылары саны-2026 елда 21 процентка кадәр.

-мәгариф һәм финанс - хужалык эшчәнлегенә стратегик мәсьәләләре буенча карарлар кабул итү вәкаләтләре бирелгән жәмәгәтчелек катнашында коллегияль идарә органнары (ата-аналар, эш бирүчеләр) кертелгән белем бирү учреждениеләренә өлеше 2026 елга 100% тәшкит итә.

1) «мәгариф эшчәнлеген тәмин итүне, мәгариф сыйфатын бәяләүне, мәгариф өлкәсендә чаралар үткәрүне гомумләштерү ашыручы оешмаларны үстерү» ярдәмче программасы

Ярдәмче программа карарлар кабул итү өчен мәгариф системасы житәкчеләрен һәм хезмәткәрләрен, шулай ук мәгариф сыйфатын бәяләү муниципаль системасын формалаштыру аша белем бирүнең югары сыйфатына ирешү өчен белем бирү хезмәтләрен кулланучыларны ышанычлы һәм актуаль мәгълүмат белән тәмин итүгә юнәлдерелгән.

Әлеге подпрограмма кысаларында түбәндәге мәсьәләләр хәл ителә:

- Мәгариф сыйфатын муниципаль бәяләүне тәмин итү;

- мәктәпкәчә яшьтәге балалар, мәктәп һәм өстәмә белем бирү учреждениеләре укучылары һәм педагогик хезмәткәрләр өчен үткәрелә торган мониторинг чараларын гомумләштерү ашыру.

- мәгариф учреждениеләре эшчәнлеген тәмин итүче оешмаларны, уку-методик кабинетларны, үзәкләштерелгән бухгалтерияләрен үстерү.

Ярдәмче программа чаралары комплексын гомумләштерү ашыру:

- 2026 елга белем бирү сыйфатын бәяләү системасы кертелгән белем бирү дәрәжәләре санының 4 берәмлеккә кадәр үсүе;

-мәгариф һәм финанс - хужалык эшчәнлегенә стратегик мәсьәләләре буенча карарлар кабул итү вәкаләтләре бирелгән жәмәгәтчелек катнашында коллегияль идарә органнары (ата-аналар, эш бирүчеләр) кертелгән мәгариф оешмаларының өлешен 2026 елда 100% ка кадәр арттыру.

Ярдэмче программа гамэлгэ ашыру вакыты программаны гамэлгэ ашыру вакыты белэн туры килэ, ярдэмче программа буенча эшлэрнең этаплылыгы аерылмый.

4.МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАНЫ РЕСУРСЛАР БЕЛЭН ТЭЭМИН ИТҮ

Программаны гамэлгэ ашыруга бюджет ассигнованиеләре күләме 6181042,3 мең сум тәшкит итә, шул исәптән еллар буенча:2016 год – 428981,8 тыс. рублей;

2017 ел 434512,5 мең сум;

2018 ел 437988 мең сум;

2019 ел 441492,5 мең сум;

2020 ел 495482,9 мең сум.

2021 ел 497359,0 мең сум

2022 ел 499348,4 мең сум

2023 ел 587774,0 мең сум

2024 ел 781824,40 мең сум

2025 ел 786124,0 мең сум

2026 ел 790154,8 мең сум

Искәrmә: программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм бюджетларны формалаштыруны исәпкә алып ел саен төзәтергә тиеш

тиешле елга тиешле дәрәжәдәге , шулай ук чараларны финанслауга федераль һәм республика бюджетыннан акча бүлеп бирү.

5.МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАНЫ ГАМЭЛГЭ АШЫРУ КУРКЫНЫЧЛАРЫН АНАЛИЗЛАУ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАНЫ ГАМЭЛГЭ АШЫРУ КУРКЫНЫЧЛАРЫН ИДАРЭ ИТҮ ЧАРАЛАРЫН ТАСВИРЛАУ

Муниципаль программаны гамэлгэ ашырганда куркынычларның нәтижеләрен киметүгә һәм анда каралган ахыргы нәтижеләргә ирешү гарантиялелеген арттыруга юнәлдерелгән чаралар гамэлгэ ашырыла.

Муниципаль программа кысаларында гамэлгэ ашыру өчен тәкъдим ителгән чараларны анализлау нигезендә аны гамэлгэ ашыруның түбәндәге куркынычлары билгеләнгән:

1. Финанс-икътисади куркынычлар Программа чараларын финанслауның житмәве.

2. Норматив хокукый куркынычлар программа чараларына тәэсир итүче кирәкле норматив актларны кабул итмәү яки вакытында кабул итмәү.

3. Оештыру һәм идарә итү куркынычлары программа кысаларында хәл ителә торган мәсьәләләрне житәрлек дәрәжәдә эшләмәү, идарә итү потенциалын житәрлек әзерләмәү, программаны гамэлгэ ашыруны мониторинглау

системасының адекват булмавы, чараларны гамэлгә ашыру срокларыннан артта калу.

4. Халыкның, профессиональ жәмәгатьчелекнең һәм сәяси партияләрнең һәм хәрәкәтләрнең программаны гамэлгә ашыру максатларына һәм бурычларына каршы торуына бәйле социаль куркынычлар.

Финанс-икътисади куркынычлар кайбер чараларны финанслауның мөмкин булмавы белән бәйле. Бу куркынычларны киметү программа максатларына ирешүгә юнәлдерелгән чараларны гамэлгә ашыру турында килешүләр төзү аша мөмкин.

Норматив куркынычлар. Программада, шул исәптән, кайбер норматив хокукый актларга тиешле үзгәрешләр кертүне таләп итүче чаралар да бар. Рискны киметү программаны гамэлгә ашыруны планлаштыру сыйфаты, аны гамэлгә ашыруны мониторинглау һәм кирәкле үзгәрешләрне оператив кертүне тәмин итү белән бәйле.

Оештыру һәм идарә итү куркынычлары. Хаталы оештыру схемасы һәм идарә итү потенциалы (шул исәптән яна инструментлар белән эшләү өчен квалификация дәрәжәсе житәрлек түгел) программаны гамэлгә ашыру процессын нәтижәсез идарә итүгә, төп башкаручының һәм программада катнашучыларның гамәлләренен килешмәвенә, программа чараларын гамэлгә ашыруның Түбән сыйфатына китерергә мөмкин. Рискны бетерү программаны һәм аның подпрограммаларын гамэлгә ашыруны даими һәм оператив мониторинглау, шулай ук мониторинг мәгълүматларын анализлау нигезендә программаны төзәтү хисабына мөмкин. Рискны киметүнең мөһим чарасы булып мэгариф системасының идарәче кадрларын аттестацияләү һәм янадан эзерләү, шулай ук программаны гамэлгә ашыра башлаганчы мониторинг инструментларын алдан эшләү тора.

Социаль куркынычлар жәмәгатьчелекнең массакүләм мәгълүмат чараларында максатларны, бурычларны һәм программа кысаларында планлаштырылган нәтижәләрне житәрлек яктыртмау, Программа чараларын гамэлгә ашыруда хаталар, социаль нәтижәләрне житәрлек исәпкә алмаган планлаштыру белән бәйле үзгәрешләргә каршы торуында тормышка ашырыла ала. Әлеге куркынычны киметү мэгариф үсешенен максатлары, бурычлары һәм механизмнары турында фикер алышуга жәмәгатьчелекне киң жәлеп итүне тәмин итү, шулай ук программаны гамэлгә ашыру барышын һәм нәтижәләрен ачык яктырту хисабына мөмкин.

**«МӘКТӘПКӘЧӘ БЕЛЕМ БИРҮНЕ ҮСТЕРҮ (ИНКЛЮЗИВНЫ ДА
КЕРТЕП)" Ярдәмче программа**
»МӘКТӘПКӘЧӘ БЕЛЕМ БИРҮНЕ ҮСТЕРҮ (ИНКЛЮЗИВНЫ ДА КЕРТЕП)
ярдәмче программасы паспорты

№	«Мәктәпкәчә белем бирүне үстерү (инклюзивны да кертеп)»ярдәмче программасының исеме	
1	Башкаручы	Аксубай муниципаль районы мәгариф бүлеге
2	Катнашучылар	Аксубай муниципаль районы мәгариф бүлеге, мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре, Аксубай муниципаль районы Башкарма комитетының төзелеш бүлеге»
4	Максаты	Муниципаль мәктәпкәчә оешмалар челтәрен үстерү хисабына мәктәпкәчә белем бирүнең мөмкинлеген тәмин итү.
5	Бурычлары	Ведомство карамагындагы учреждениеләренн эшчәнлеген тәмин итү (мәктәпкәчә белем бирүне оештыру буенча хезмәтләр күрсәтү), шул исәптән муниципаль бюджет учреждениеләренә субсидияләр бирү.
6	Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	2016-2026, ярдәмче программаны гамәлгә ашыру этаплары аерылмый
7	Ярдәмче программаның бюджет ассигнованиеләре күләме (аны гамәлгә ашыру еллары буенча бюджет ассигнованиеләренн планлы күләмнәренн чишү белән).	Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруга бюджет ассигнованиеләре күләме 1110398,1 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча: 2016 ел 77757,4 мең сум; 2017 ел 77835,1 мең сум; 2018 ел -78457 мең сум; 2019 ел 79085,5 мең сум; 2020 ел -104220,1 мең сум. 2021 ел -95810 мең сум 2022 ел 96010 мең сум 2023 ел -111550,0 мең сум 2024 ел 129526,0 мең сум 2025 ел -129526,0 мең сум 2026 ел 130621,0 мең сум Искәрмә: программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм бюджетларны формалаштыруны исәпкә алып ел саен төзәтергә тиеш

		тиешле елга тиешле дәрәжәдәге, шулай ук чараларны финанслауга федераль һәм республика бюджетыннан акча бүлеп бирү
8	Ярдәмче программаның ахыргы нәтижәләре	2026 елга мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында урыннар дефицитын бетерү 0%. Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында тәрбияләнүчеләрнең, мәктәпкәчә белем бирүнең федераль дәүләт белем бирү стандартларына туры килгән программалар буенча белем алучыларның, 2026 елга мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында тәрбияләнүчеләрнең гомуми санының өлеше 100% ка кадәр

ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ӨЛКӘСЕН ХАРАКТЕРИСТИКАЛАУ, КҮРСӘТЕЛГӘН ӨЛКӘДӘ ТӨП ПРОБЛЕМАЛАРНЫ ТАСВИРЛАУ ҺӘМ АНЫҢ ҮСЕШЕН ФАРАЗЛАУ

Әлеге ярдәмче программаның эш итү өлкәсе Аксубай муниципаль районы территориясендә урнашкан муниципаль мәктәпкәчә белем бирү оешмалары системасын үз эченә ала һәм мәктәпкәчә белем бирү өлкәсендә мэгариф сәясәтен гамәлгә ашыру буенча чаралар билгели.

Районда 12 мәктәпкәчә белем бирү оешмасы, 18 мәктәпкәчә төркем эшли, аларга 798 бала йөри. Мәктәпкәчә белем бирү белән тәмин итү 56,0%.

Мәктәпкәчә гомуми белем бирү системасында 3 яшьтән өлкәнрәк балаларны балалар бакчаларында урыннар белән тәмин итү проблемасы хәл ителгән: колач 100% тәшкил итә.

Мәктәпкәчә белем бирү мөмкинлеге муниципаль белем бирү сәясәтенә өстенлекле юнәлеш булып тора, ул комплекслы программа-максатлы алым нигезендә гамәлгә ашырыла.

Аксубай районы мәктәпкәчә белем бирү системасының гомуми характеристикасы 1 нче таблицада күрсәтелгән.

1.1 Таблица Аксубай районы мәктәпкәчә белем бирүнең төп санлы характеристикалары.

№		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
п/п	Күрсәткечнең исеме	год	год	год	год	год	год	год	год	год	год	год
1	Халык саны 3 яшьтән 7 яшькә кадәр, кеше	1663	1679	1680	1684	1762	1770	1775	1777	1780	1780	1780

2	Халык саны 0 яшьтән 3 яшькә кадәр, кеше	1344	1397	1400	1455	1456	1458	1459	1460	1461	1461	1461
3	Балаларны мәктәпкәчә белем бирү программалары белән колачлау, %	50	75	76	76	76	80	56	58	60	65	65
4	0 яшьтән 3 яшькә кадәрге балаларны иртә үсешкә ярдәм итү программалары белән тәэмин итү, %	24	54	54	54	54	55	56	58	59	59	59
5	Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында тәрбияләнүчеләр саны, кеше	1072	1085	1096	1110	1116	1117	820	798	798	798	798
6	Ел ахырына мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре саны, берәмлекләр	23	23	14	12	12	12	12	12	11	11	11
7	Төрле формадагы мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләрендә (төркемнәрендә) мәктәпкәчә белем бирү хезмәте һәм аларны тоту буенча хезмәт алучы 3-7 яшьлек балалар саны, кеше	764	768	770	771	773	778	780	718	718	718	718
8	Муниципаль мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләрен ең педагогик хезмәткәрләренең гомуми санында югары һөнәри белемле	42	55	60	65	70	75	81	85	86	87	87

	кешелэрнең өлеше, %											
9	Халыкның мәктәпкәчә белем бирү сыйфаты белән канәгатьлеге, сораштыруда катнашучыларның гомуми санының %	75	80	85	90	95	96	97	98	98	98	98

Мәктәпкәчә белем бирү системасында эшләүче хезмәткәрләр саны 2015 ел ахырына 286 кеше тәшкил итә, шул исәптән 102 педагогик хезмәткәр (хезмәткәрләрнең гомуми санының 35,6 проценты), шул ук вакытта барлык педагогик хезмәткәрләр дә педагогик белемгә ия яки яңадан әзерлек үтә. Мәктәпкәчә белем бирү системасында педагогик хезмәткәрләрнең аз гына артуы 1 педагогик хезмәткәргә туры килгән тәрбияләнүчеләр санының артуына китерә. Хәзерге вакытта бу күрсәткеч 8,5 кешегә тигез.

1.2 Таблица-мәктәпкәчә белем бирү оешмалары системасы хезмәткәрләре турында Гомуми мәгълүмат

№ п/п	Күрсәткечнең исеме	2016 ел	2017 ел	2018 ел	2019 ел	2020 ел	2021 ел	2022 ел	2023 ел	2024 ел	2025 ел	2026 ел
1	Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары хезмәткәрләре саны, Барлыгы	286	286	286	321	321	321	321	321	321	288	288
2	шул исәптән педагогик хезмәткәрләр	119	124	127	139	139	139	139	139	139	116	116
3	Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында тәрбияләнүчеләр саны 1 педагогик хезмәткәргә исәптә	8,5	9	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	6,8	6,8

4	Педагогик белемле мөктөпкөчө белем бирү оешмаларының педагогик хезмөткөрлөрө санының, педагогик хезмөткөрлөрнең гомуми санының чагыштырма өлеше	97	98	99	100	100	100	100	100	100	100	100

Мөктөпкөчө белем бирүнең гамөлдөге оештыру формалары халыкның тулысынча үсө барган ихтыяжларын канөгательдөндөрми.

«Безнең яңа мөктөп» милли мөгариф инициативасын тормышка ашыру максатыннан районда мөктөпкөчө белем бирү системаларын үстерүгө ярдөм итү, балаларның мөктөпкө килүенең тигез башлангыч шартларын тээмин итү максатында мөктөпкөчө эзерлек оештырылды. Балаларны мөктөпкөчө белем бирү белән тээмин итү 93% тәшкил итө.

Ярдөмче программа Аксубай районының мөктөпкөчө белем бирү өлкөсендөге муниципаль сөясөтен гамөлгө ашыру өчен инструмент булып тора һәм югарыда билгеләнгән проблемаларны хөл итүгө юнөлдөрелгән.

1. ПОДПРОГРАММАНЫ ГАМӨЛГӨ АШЫРУНЫҢ МАКСАТЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ, СРОКЛАРЫ ҺӘМ ЭТАПЛАРЫ

Программаның максаты-Аксубай муниципаль районында сыйфатлы мөктөпкөчө белем бирүне тээмин итү.

Максатка ирешү өчен түбөндөге мәсьөлөлөрне хөл итү кирөк:

1. Ведомство карамагындагы учреждениелөрнең эшчәнлеген тээмин итү (мөктөпкөчө белем бирүне оештыру буенча хезмөтлөр күрсөтү), шул исәптән муниципаль бюджет учреждениелөрөнө субсидиялөр бирү.

2. Мөктөпкөчө белем бирү муниципаль мөгариф оешмаларында өстәмә урыннар булдыру.

Подпрограмманы гамөлгө ашыруның ахыргы нәтижөсенең төп күрсөткөчлөрө булып Мөктөпкөчө белем бирү оешмаларында тәрбиялөнүчөлөрнең, мөктөпкөчө белем бирүнең федераль дөүлөт белем бирү стандартларына туры килө торган программалар буенча белем алучыларның, мөктөпкөчө белем бирү оешмаларында тәрбиялөнүчөлөрнең гомуми санының 2026 елда 100% өлеше тора;

«Мөктөпкөчө белем бирү оешмаларында тәрбиялөнүчөлөрнең федераль дөүлөт белем бирү стандартларына туры килө торган программалар буенча белем алучыларның, мөктөпкөчө белем бирү оешмаларында тәрбиялөнүчөлөрнең гомуми санының чагыштырма өлеше» күрсөткөченөң әһәмияте 2026 елда 100% ка кадөр

артачак.

Подпрограмманы гамэлгэ ашыру вакыты дәүләт программасын гамэлгэ ашыру чоры дәвамында 2016 2026 ел.программаны гамэлгэ ашыру этаплары аерылмый.

2. ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАНЫҢ ЧАРАЛАР СИСТЕМАСЫН АЕРЫП АЛУНЫ НИГЕЗЛӘУ ҺӘМ ТӨП ЧАРАЛАРЫН КЫСКАЧА ТАСВИРЛАУ

«Ведомство карамагындагы учреждениеләрнең, шул исәптән муниципаль бюджет учреждениеләренә субсидияләр бирү буенча мәктәпкәчә белем бирүне (шул исәптән инклюзивны да) гамэлгэ ашыру буенча хезмәтләр күрсәтү " 1 нче бурычын үтәү өчен түбәндәге төп чараларны гамэлгэ ашырырга кирәк:

. Муниципаль мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә белем алуга гражданның хокукларын гамэлгэ ашыруны тәмин итү.

Төп чараны гамэлгэ ашыру гражданның сыйфатлы һәм түләүсез мәктәпкәчә белем бирү бирү буенча мәктәпкәчә белем бирү оешмалары эшчәнлеген тәмин итүгә юнәлдерелгән.

Чараны финанслау муниципаль район бюджетыннан башкарыла. Аксубай муниципаль районы мэгариф оешмаларында мәктәпкәчә белем бирү федераль дәүләт учреждениесен гамэлгэ ашыру.

Төп чараны гамэлгэ ашыру муниципаль белем бирү оешмаларының мәктәпкәчә белем бирүнең федераль дәүләт стандартын кертү һәм гамэлгэ ашыру буенча эшен оештыруга, ФДОС таләпләрен исәпкә алып, фәнне үстерүче мохитне гамэлгэ ашыру өчен шартлар тудыруга, төп белем бирү программаларын эшләүгә, мәктәпкәчә белем бирү оешмалары хезмәткәрләренә квалификациясен күтәрүгә һәм һөнәри янадан әзерләүгә юнәлдерелгән.

Чараны финанслау республика бюджетыннан башкарыла.

3. Мәктәпкәчә белем бирүнең төп гомуми белем бирү программасын гамэлгэ ашыручы мэгариф оешмаларында балаларны карау һәм карау өчен ата-аналар түләүнең бер өлешен компенсацияләү.

Төп чараны гамэлгэ ашыру муниципаль мэгариф учреждениеләрендә баланы тәрбияләү өчен ата-аналар түләүнең бер өлешен компенсацияләү өчен муниципаль районга субвенцияләр бирү юлы белән мәктәпкәчә белем бирү программасын гамэлгэ ашыручы белем бирү оешмаларына йөрүче балаларны тәрбияләүгә һәм укуга матди ярдәм күрсәтүгә юнәлдерелгән.

Чараны финанслау республика бюджетыннан башкарыла.

2 «мәктәпкәчә белем бирү муниципаль мәгариф оешмаларында өстәмә урыннар булдыру » бурычын үтәү өчен түбәндәге төп чараларны гамәлгә ашырырга кирәк:

1. Районда мәктәпкәчә белем бирү системасын модернизацияләү.

Әлеге төп чара кысаларында муниципаль районга мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре өчен жиһазлар сатып алуга субсидияләр бирү күздә тотыла.

Чараны финанслау республика һәм муниципаль бюджет акчаларынан башкарыла.

4. ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАНЫҢ АХЫРГЫ НӘТИҖӘЛӘРЕН ФАРАЗЛАУ

№	Күрсәткечнең исеме, үлчәү берәмлеге	Башкаручы											
			2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1	Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларына чиратны бетерү, %	Муниципаль районның мәгариф бүлеге	3	2	1,5	1,0	0	0	0	0	0	0	0
2	Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре объектларының тузганлык дәрәжәсе, %	Муниципаль районның мәгариф бүлеге	55	60	60	60	58	58	58	56	55	54	53
3	Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында тәрбияләнүчеләрнең, мәктәпкәчә белем бирүнең федераль дәүләт белем бирү стандартларына туры килгән программалар буенча белем алучыларның, мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында тәрбияләнүчеләрнең гомуми санының өлеше, %	Муниципаль районның мәгариф бүлеге	50	80	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАНЫ РЕСУРСЛАР БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ (РЕСПУБЛИКА ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ БЮДЖЕТНЫҢ ТӨП ЧАРАЛАРЫ, ТӨП ЧАРАЛАР, ШУЛАЙ УК ПОДПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ЕЛЛАРЫ БУЕНЧА)

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруга бюджет ассигнованиеләре

күләме 1110398,1 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча:

- 2016 ел 77757,4 мең сум;
- 2017 ел 77835,1 мең сум;
- 2018 ел -78457 мең сум;
- 2019 ел 79085,5 мең сум;
- 2020 ел -104220,1 мең сум.
- 2021 ел -95810,0 мең сум
- 2022 ел 96010,0 мең сум
- 2023 ел -111550,0 мең сум
- 2024 ел 129526,0 мең сум
- 2025 ел 129526,0 мең сум
- 2026 ел 130621,0 мең сум

Искәrmә: программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле елга тиешле дәрәжәдәге бюджетларны формалаштыруны, шулай ук чараларны финанслауга федераль һәм республика бюджетыннан акча бүлеп бирүне исәпкә алып ел саен төзәтергә тиеш

№	Төп чараның исеме	Төп чараның исеме	Барысы	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	Төп чара 1.1. Муниципаль мәктәпкәчә белем бирү һәм гомуми белем бирү оешмаларында гомуми кулланьшта булган һәм түләүсез мәктәпкәчә белем алуга хокуклары гамәлгә ашыруның дәүләт гарантияләрен тәэмин итү	Муниципаль районның мәгариф бүлеге	367019,4	35504,4	35688	36075	36402	41471	41471	42244	49082	49082	45280,4	45280,4
	Төп чара 1.2. Аксубай муниципаль районы мәгариф оешмаларында мәктәпкәчә белем бирү федераль дәүләт учреждениесенн кертү һәм гамәлгә ашыру	Муниципаль районның мәгариф бүлеге	465255,7	42253	42147,1	42382	42683,5	62749,1	54339	53766	62468	62468	84245,6	84245,6

"ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ» Ярдәмче программасы

1. «ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ»ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАСЫ ПАСПОРТЫ

№	«Гомуми белем бирү» ярдәмче программасының исеме	
1	Башкаручы	Аксубай районы мәгариф бүлеге
2	Ярдәмче программада катнашучылар	Аксубай районы мәгариф бүлеге, мәгариф оешмалары
4	Ярдәмче программаның максаты	Район икътисадының инновацион үсеше таләпләренә туры килгән гомуми белем бирүнең сыйфатын күтәрү
5	Ярдәмче программаның бурычлары	1.Ведомство карамагындагы учреждениеләрнең эшчәнлеген тәэмин итү (гомуми белем бирүне оештыру буенча хезмәтләр күрсәтү), шул исәптән муниципаль бюджет учреждениеләренә субсидияләр бирү. 2.Заманча мәктәп инфраструктурасын формалаштыруга юнәлдерелгән гомуми белем бирүнең муниципаль системасын үстерү. 3. Педагогик хезмәткәрләргә социаль ярдәм күрсәтүгә һәм укытучы һөнәренә статусын күтәрүгә юнәлдерелгән чараларны үтәү.
6	Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	2016-2026 еллар, Сату Этаплары аерылмый.
7	Ярдәмче программаның бюджет ассигнованиеләре күләме (аны гамәлгә	2016-2026 елларда ярдәмче программа чараларын финанслауның гомуми күләме 4526116,2 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән: 2016 ел 319884,7 мең сум; 2017 ел 324369,1 мең сум;

	ашыру еллары буенча бюджет ассигнованиеләренен планлы күләмнәрен чишү белән).	2018 ел 326964 мең сум; 2019 ел 329579,7 мең сум; 2020 ел 353504,8 мең сум; 2021 ел 343999,0 мең сум; 2022 ел -326743,4 мең сум. 2023 ел 435477,0 мең сум 2024 ел 584686,5 мең сум 2025 ел -588986,1 мең сум 2026 ел 591921,9 мең сум Искәrmә: программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле елга тиешле дәрәжәдәге бюджетларны формалаштыруны , шулай ук чараларны финанслауга федераль һәм республика бюджетыннан акча бүлеп бирүне исәпкә алып ел саен төзәтергә тиеш
8	Ярдәмче программаның ахыргы нәтижәләре	Бердәм дәүләт имтиханын тапшырмаган муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларның өлеше муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларның гомуми санында 2026 елга карата 0,0%. Хәзерге шартларда укучыларның чагыштырма өлеше 2026 елга 100%. Төрле дәрәжәдәге олимпиадаларда һәм конкурсларда катнашучы гомуми белем бирү программалары буенча укучылар санының чагыштырма өлеше 2026 елга 83 %

ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ӨЛКӘСЕН ХАРАКТЕРИСТИКАЛАУ, КҮРСӘТЕЛГӘН ӨЛКӘДӘ ТӨП ПРОБЛЕМАЛАРНЫ ТАСВИРЛАУ ҺӘМ АНЫҢ ҮСЕШЕН ФАРАЗЛАУ

2022/2023 уку елында Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районында 30 Гомуми белем бирү учреждениесе (шунан тыш 6 филиал) эшләде, аларда 2673 бала белем алды (2021/2022 уку елында 2761). Шулардан: башлангыч 9, төп 7, урта 14, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән балалар өчен мәктәпләр 0.

Сыйныфларның уртача тулаемлыгы: шәһәр буенча 21,2 кеше (узган уку елында 21,06 кеше), авыл буенча 6,6 кеше (узган уку елында 6,02 кеше).

«Укытучы-укучы» нисбәте: шәһәр буенча 15,7 кеше (узган уку елында 15,85 кеше), авыл буенча 5,06 кеше (узган уку елында 5,15 кеше).

Белем алу формалары: көндөзгә.

2.1 Таблица гомуми белем бирү системасының төп санлы характеристикалары:

№ п/п	Күрсәткечнең исеме	2015 ел	2016 ел	2017 ел	2018 ел	2019 ел	2020 ел	2021 ел	2022 ел	2023 ел	2024 ел	2025 год	2026 год
1.	Гомуми белем бирү оешмаларында гомуми белем бирү программалары буенча укучылар саны, кеше	3252	3294	3328	3292	3298	3301	3002	2673	2587	2557	2557	2557
2.	Яңа федераль дәүләт белем бирү стандартлары буенча белем алучы гомуми белем бирү оешмаларының укучылар санының чагыштырма өлеше, %	51,6	57,3	65,7	73,5	92,8	100	100	100	100	100	100	100
3	Халыкның гомуми белем бирү сыйфатыннан канәгатьлеге, %	83	83	85	85	85	85	95	99	99	99	99	99
4	Педагогик эш стажы 5 елга кадәр булган муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләре укытучыларының өлеше муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләре	7,9	8	8	8	6	6	6	5	5	5	5	5

Аксубай муниципаль районы мәгариф системасында төп чаралар гомуми белем бирү учреждениеләре чөлтәре ресурсларын куллануны рациональләштерү хисабына сыйфатлы белем алуны тәэмин итүгә, укучыларның белем бирү ихтыяжларын канәгатьләндерү өчен матди-техник, финанс, кадрлар, идарә итү шартларын булдыруга юнәлдерелгән.

2022/2023 уку елына уку һәм уку-күрсәтү жиһазлары: 1 612 200 сумлык дәреслекләр һәм нәфис әдәбият тапшырылган.

30 мәктәп компьютер техникасы белән тәэмин ителгән. Бер компьютерга 6 укучы туры килә. Бүгенге көндә ВОЛС технологиясе буенча Интернет чөлтәренә 30 мәктәп тоташтырылган. Компьютер паркының тузганлыгы 19% тәшкил итә. 2023 елда укучыларга 121 ноутбук тапшырылган.

Һәр белем бирү учреждениесенең сайты бар, барлык учреждениеләр сайтта автоматлаштырылган мәгълүмат системасында белем бирү учреждениеләренең комплекслы электрон мониторингында катнашалар edu.tatar.ru.

Районның мәгариф системасының өстенлекле бурычларының берсәләтле балаларны ачыклау һәм озата бару.

Республика олимпиада үзәге базасында уку-күнекмә сессияләрендә катнашу хисабына аларның потенциал мөмкинлекләрен тормышка ашыру. Әлеге программа нигезендә муниципаль бюджет хисабына финанслау.

Подпрограмма чараларын гамәлгә ашыру төрле дәрәжәдәге олимпиада призерлары санын арттырырга ярдәм итә.

2022-2023 уку елында Бөтенроссия укучылар олимпиадасының йомгаклау этабы нәтижәләре буенча технология буенча 1 призер.

Бөтенроссия укучылар олимпиадасының төбәк этабы нәтижәләре буенча технология буенча 1 жиңүче һәм жәмгыять белеме һәм физик культура буенча 2 призер.

Мәктәп укучыларының республика олимпиадаларының йомгаклау этабы нәтижәләре буенча 10 призер:

биология буенча 1 призер,

геология буенча 2 призер,

тарих буенча 1 призер,

ОБЖ буенча 1 призер,

физик культура буенча 1 призер,

туган (татар) теле буенча 2 призер,

туган (татар) әдәбияты буенча 2 призер,

Мәктәп укучыларының «Олимпка юл » республика олимпиадасының йомгаклау этабы нәтижәләре буенча:

Инглиз теле буенча (Олимпка юл) 3 призер,
физика буенча (Олимпка юл) 1 жиңүче һәм 1 призер,
химия буенча (Олимпка юл) 1 призер.

519 педагогик мәгариф хезмәткәренә коммуналь хезмәтләр өчен түләү буенча ташламалары бар, 14 педагогика шифаханә-курорт юлламалары бирелгән.

Һөнәри үзбилгеләнү өчен шартлар тудыру һәм сәләтле балаларның сәләтләрен тормышка ашыру максатыннан сәләтле балалар һәм талантлы яшьләр мәгълүмат банкы булдырылган.

Шул ук вакытта балаларның сәләтлелеген психологик-педагогик диагностикалау системасы камилләштерүне, югары уку йортларының профессор-укытучылар составының фәнни-педагогик потенциалын кулланып, сәләтле балаларның үсешен ачыклау һәм алга таба озата баруны таләп итә.

Районның 13 мәктәбәндә инвалид балаларны һәм хроник соматик авыруларның авыр формалары булган балаларны өйдә индивидуаль укыту оештырылган.

«Мәгариф» тармагының өстенлекләре башлангыч гомуми федераль дәүләт белем бирү стандартларын гамәлгә ашыруга, төп гомуми һәм урта гомуми белем бирүнең ФГОС - кертүгә бирелгән.

2023 елның 1 сентябрәнен мәктәпләрдә бердәм федераль төп гомуми белем бирү программалары (ФООП) гамәлгә кертелә. Алар Үрнәк программаларны алыштыралар. Мәсәлән, башлангыч мәктәптә өч фән – рус теле, әдәби уку һәм әйләнә-тирә дөнья буенча федераль эш программалары мәжбүри булачак.

Югары сыйныфларда алты фән буенча рус теле, әдәбият, тарих, жәмгыять белеме, география һәм ОБЖ.

Шулай ук быелның 1 сентябрәнен югары сыйныф укучылары бердәм тарих дәрәслеге буенча укыячак. 10 һәм 11 сыйныф укучылары өчен тарих укытуның бердәм программасы курсны синхронлаштыруны күздә тотып: Россия тарихы һәм Гомуми тарих.

Яңартылган ФГОС буенча укытуга күчү планы нигезендә агымдагы елның 1 сентябрәнен 1-4 сыйныф укучылары яңартылган ФГОС башлангыч гомуми белем бирү, 5-7 сыйныфлар – яңартылган ФГОС төп гомуми белем бирү, 10 сыйныфлар – яңартылган ФГОС урта гомуми белем бирү, шул ук вакытта кимендә ике фәнне 10 сыйныфлар сайланган укыту профиленә бәйсез рәвештә тирәнтен дәрәжәдә өйрәнәргә тиеш. 11 сыйныфлар агымдагы уку елында Иске уку планнары буенча укыячак.

Район мәгарифен модернизацияләү бурычларын тормышка ашыру мәгариф учреждениеләренә педагогик һәм житәкче кадрларының һөнәри һәм социаль хәллеләген таләп итә.

2023 елда мәгариф учреждениеләрендә 810 кеше эшли, шуларның 525е педагоглар.

Мәктәпләрдә 409

ДОУ-116ДА.

Өстәмә белем бирү учреждениесендә 8.

Педагогик хезмәткәрләренә уртача яше-47 яшь.

Пенсия яшендәге педагоглар өлеше 18,03% тәшкил итә.

Мәктәпләрдә 376 педагогның (80,34%) югары һәм беренче кв.категорияләре бар.

ДОУДА 81 педагогның (77,67%) югары һәм беренче кв.категорияләре бар.

Мәктәпләрдә югары белемле педагоглар -390 кеше (95,35%), Урта һөнәри белемле педагоглар – 19 кеше (4,65%).

ДОУДА 101 педагогның югары һөнәри белеме (87,06%), 15 кешенә Урта һөнәри белеме (12,94%) бар.

Званиеләре һәм бүләкләре бар:

"Татарстан Республикасының атказанган укытучысы" - 1 кеше.;

Күкрәк билгесе РФ гомуми белем бирүнең Мактаулы хезмәткәре 26 кеше;

Күкрәк билгесе РФнең мактаулы тәрбия һәм мәгариф хезмәткәре 5 кеше.;

РФ ЮХИДИнең Мактау грамотасы 23 кеше.;

РФ Мәгариф Министрлығының Мактау грамотасы 5 кеше.;

«Мәгариф отличнигы» билгесе 5 кеше.

«Мәгарифтәге казанышлары өчен» күкрәк билгесе 50 кеше.;

ТР Мәгариф һәм фән министрлығының Мактау грамотасы – 92 кеше.;

» Халык укытучысы " 0 кеше.

Телләренә, мәданиятләренә, традицияләренә саклаган һәм үстергән өчен күкрәк билгесе 4 кеше.;

Отличие билгесе ТР Мәгариф һәм фән өлкәсе отличнигы 5 кеше.;

«Яшь мөгаллим» күкрәк билгесе 1 кеше.

Күрсәтелгән проблемаларның күбесен хәл итүнең, гомуми белем бирү өлкәсендә муниципаль сәясәтне гамәлгә ашыруның оештыру нигезе булып районның гомуми белем бирүне үстерүне дәвам итүне, гомуми белем бирү системасына дәүләт акчаларын инвестицияләүнең юнәлешлеләген,

эзлеклелеген һәм контролен һәм система субъектларының тырышлыklarын берләштерүне тәмин итүче әлеге ярдәмче программа булырга тиеш.

1. ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУНЫҢ МАКСАТЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ, СРОКЛАРЫ ҺӘМ ЭТАПЛАРЫ

«Гомуми белем бирү» программасының максаты-район икътисадының инновацион үсеше таләпләренә туры килгән сыйфатлы гомуми белем бирүнең уңайлылығын арттыру.

Ярдәмче программаның бурычлары түбәндәгеләр::

1. Ведомство карамагындагы учреждениеләрнең эшчәнлеген тәмин итү (гомуми белем бирүне оештыру буенча хезмәтләр күрсәтү), шул исәптән муниципаль бюджет учреждениеләренә субсидияләр бирү.

2. Заманча мәктәп инфраструктурасын формалаштыруга юнәлдерелгән гомуми белем бирүнең муниципаль системасын үстерү.

3. Балалар һәм яшүсмерләрнең сәламәтлеген саклау һәм ныгыту өчен шартлар тудыру, шулай ук аларның туклану культурасын формалаштыру.

4. Педагогик хезмәткәрләргә социаль ярдәм күрсәтүгә һәм укучы һөнәренә статусын күтәргә юнәлдерелгән чараларны үтәү.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның ахыргы нәтижәсенә төп күрсәткечләре булып:

- » Бердәм дәүләт имтиханын тапшырмаган муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларның муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларның гомуми санындагы өлеше " әлеге күрсәткечнең кыйммәте 2015 елда 0,5 проценттан 2026 елда 0 процентка кадәр кимеергә тиеш.

- "Хәзерге шартларда укучыларның чагыштырма авырлыгы" - әлеге күрсәткечнең кыйммәте 2026 елга 100% ка кадәр артырга тиеш.

- "Олимпиадаларда һәм төрле дәрәжәдәге конкурсларда катнашучы гомуми белем бирү программалары буенча укучылар санының чагыштырма өлеше" әлеге күрсәткечнең кыйммәте 2015 елда 80% тан 2026 елда 83 % ка кадәр артырга тиеш

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты дәүләт программасын гамәлгә ашыру чоры дәвамында 2016 2026 ел.программаны гамәлгә ашыру этаплары аерылмый.

2. ЧАРАЛАР СИСТЕМАСЫН АЕРЫП АЛУНЫ НИГЕЗЛӘУ ҺӘМ ПОДПРОГРАММАНЫҢ ТӨП ЧАРАЛАРЫН КЫСКАЧА ТАСВИРЛАУ

«Ведомство карамагындагы учреждениеләрнең эшчәнлеген тәмин итү (гомуми белем бирүне оештыру буенча хезмәтләр күрсәтү), шул исәптән

муниципаль бюджет учреждениеләренә субсидияләр бирү " бурычын үтәү өчен түбәндәге төп чараларны гамәлгә ашырырга кирәк:

1. Гомуми белем бирүнең дәүләт стандарты кысаларында гражданның гомуми кулланьшта булган һәм түләүсез гомуми белем алуға хокукларын гамәлгә ашыруны тәмин итү.

Төп чараны гамәлгә ашыру муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләре укучыларына республика бюджетыннан субвенцияләр алу юлы белән хезмәт хакы, дәрәслекләр һәм уку әсбаплары, уку чаралары алуға чыгымнарны финанс белән тәмин итү өлешендә гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыру өчен кирәкле күләмдә гомуми белем бирү мөмкинлекләрен тәмин итүгә юнәлдерелгән.

2. Гомуми белем бирүне үстерүгә юнәлдерелгән оештыру-методик чаралар үткөрү.

Төп чараны гамәлгә ашыру гомуми белем бирү учреждениеләрендә укучыларның укудан тыш эшчәнлеген үстерүгә, чит телләргә өйрәнү өчен тулы хокуклы шартлар булдыруға, Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак рус теле һәм татар теле функциясен гамәлгә ашыруға юнәлдерелгән.

Чараны финанслау республика бюджетыннан башкарыла.

2 "заманча мәктәп инфраструктурасын формалаштыруға юнәлдерелгән гомуми белем бирү муниципаль системасын үстерү" бурычын үтәү өчен түбәндәге төп чараларны гамәлгә ашырырга кирәк:

Гомуми белем бирү системасын модернизацияләү буенча чаралар планын үтәү.

Чыгымнарның әлеге юнәлеште буенча Аксубай районында гомуми белем бирү системасын модернизацияләү буенча чараларны үтәүгә республика бюджеты чыгымнары чагылыш таба, шул исәптән:

- мәгариф учреждениеләрен уку, Уку-лаборатория, уку-житештерү, компьютер һәм башка жиһазлар белән жиһазландыру;

- укучыларны йөртү өчен транспорт чаралары сатып алу;

мәктәп китапханәләре фондларын тулыландыру;

инвалид балаларны дистанцион укытуны тәмин итүче спутник һәм башка элемент каналларын кулланып Интернет челтәренә керүне оештыру.

- гомуми белем бирү учреждениеләренә Интернет челтәренә керүне тәмин итү;

Чараны финанслау федераль һәм республика бюджетларыннан башкарыла.

4. Фәнни һәм ижади эшчәнлекнең төрле өлкәләрендә сәләтле балаларны ачыклау, үстерү һәм аларга ярдәм итү системасын булдыру.

Әлеге чараны гамәлгә ашыру сәләтле балаларны фәнни һәм ижади эшчәнлекнең төрле өлкәләрендә ачыклау, үстерү һәм аларга ярдәм итү системасын булдыруга юнәлдерелгән. Әлеге төп чара кысаларында мондый чаралар гамәлгә ашырыла.:

- сәләтле балалар өчен читтән торып дистанцион мәктәп эшендә, республиканың әйдәп баручы югары уку йортлары галимнәре катнашында сәләтле балалар өчен профильле сменаларда, Бөтенроссия укучылар олимпиадаларына әзерлек вакытында югары уку йортлары базасында уку-күнекмә жыеннарында катнашу;

- сәләтле укучыларның белем бирү эшчәнлегенең төрле юнәлешләре буенча ижади конкурсларда катнашуы;

- Бөтенроссия укучылар олимпиадасында һәм конкурсларында катнашу;

- Аксубай районының Сәләтле балалар мәгълүмат банкын яңарту һәм аны системалы рәвештә яңарту.

Чараны финанслау федераль һәм республика бюджетыннан
субсидияләр бирү юлы белән башкарыла.

1. ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАНЫҢ АХЫРГЫ НӘТИЖӘЛӘРЕН ФАРАЗЛАУ

№	Күрсәткечнең исеме, үлчәү берәмлеге	Башкаручы	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.
1.	Бердәм дәүләт имтиханын тапшырмаган муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларның муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларның гомуми санында өлеше	Аксубай муниципаль районы мәгариф бүлеге	0,5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	Хәзерге шартларда укучыларның чагыштырма өлеше	Аксубай муниципаль районы мәгариф бүлеге	80	85	87	90	95	100	100	100	100	100	100	100
3.	Төрле дәрәжәдәге олимпиадаларда һәм конкурсларда катнашучы гомуми белем бирү программалары буенча укучылар санының чагыштырма өлеше	Аксубай муниципаль районы мәгариф бүлеге	80	81,6	81,8	82,0	82,2	82,4	82,5	82,6	82,6	82,6	84	84,6

Әлеге подпрограмманы гамәлгә ашыру күрсәткечләренең тулы исемлеге тәкъдим ителгән в приложении 1 к Программе.

2. Ярдәмче ПРОГРАММАНЫ РЕСУРСЛАР БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ
(РЕСПУБЛИКА ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ БЮДЖЕТ АКЧАЛАРЫН БАШ
БҮЛҮЧЕЛӘР, ТӨП ЧАРАЛАР, ШУЛАЙ УК ПОДПРОГРАММАНЫ
ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ЕЛЛАРЫ БУЕНЧА))

2016-2026 елларда ярдәмче программа чараларын финанслауның гомуми күләме 4526116,2 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән:

2016 ел 319884,7 мең сум;

2017 ел 324369,1 мең сум;

2018 ел 326964 мең сум;

2019 ел 329579,7 мең сум;

2020 ел 353504,8 мең сум;

2021 ел 343999,0 мең сум;

2022 ел -326743,4 мең сум.

2023 ел 435477, 0 мең сум

2024 ел 584686,5 мең сум

2025 ел -588986,1 мең сум

2026 ел -591921,9 мең сум

Искәрмә: программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм ел саен тиешле елга тиешле дәрәжәдәге бюджетларны формалаштыруны, шулай ук чараларны финанслауга федераль һәм республика бюджетыннан акча бүлеп бирүне исәпкә алып төзәтергә тиеш.

Ярдәмче программаны катнашучылар, төп чаралар, шулай ук подпрограмманы гамәлгә ашыру еллары буенча гамәлгә ашыруны ресурслар белән тәэмин итү турында мәгълүмат 2.2 таблицасында күрсәтелгән.

№ п.п	Төп чараның исеме	Катнашучылар											2025	2026
		Барысы	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023	2024			
1.	Муниципаль гомуми белем бирү оешмаларында Һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем алуға хокукларны гамәлгә ашыруның дәүләт гарантияләрен тәэмин итү, муниципаль гомуми белем бирү оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне тәэмин итү	Мәгариф бүлеге	1467692,5	155385	156628	157881	159144	148280,8	148280,8	148280,8	200319,4	206029,6	205951,5	206029,6
2.	Аксубай муниципаль районы мәгариф оешмаларында ФДОС кертү һәм гамәлгә ашыру	Мәгариф бүлеге	1667235,1	160548,7	163786,3	165097,9	166417,5	200837,6	191318,8	174049,4	226448,0	366224,1	358450,1	348422,4

3.	Мэгариф учреждениелэрен мэглүмат белэн тээмин итү буенча дөүлэт функциялэрен гамэлгэ ашыру	ИМЦ	36422,3	3695,3	3698	3728	3758	4041,9	4041,9	4041,9	4790,3	7548,9	7548,9	7548,9
4.	Мэгариф өлкөсөндө дөүлэт вөкалэтлэрен гамэлгэ ашыру	Мэгариф бүлөгө	9808,1	255,7	256,8	257,1	260,2	344,5	357,5	371,3	3919,3	4883,9	17035,6	29921

"ӨСТӘМӘ БЕЛЕМ БИРҮ » Ярдәмче программасы

«ӨСТӘМӘ БЕЛЕМ БИРҮ»ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАСЫ ПАСПОРТЫ

№	Өстәмә белем бирү ярдәмче программасының исеме	
1	башкаручы	Аксубай муниципаль районы мэгариф бүлеге, Аксубай муниципаль районы мәдәният бүлеге
2	Ярдәмче программаның катнашучылары	Аксубай муниципаль районының мэгариф бүлеге, Аксубай муниципаль районының мәдәният бүлеге, МБУ ДОД мәктәптән тыш эш үзәге, МБОУ ДО спорт мәктәбе, МБОУ ДО Балалар сәнгать мәктәбе, Аксубай муниципаль районының яшьләр һәм спорт эшләре бүлеге, Аксубай муниципаль районының хезмәт, мәшгульлек һәм социаль мәшгульлек министрлыгының социаль яклау бүлеге
4	Ярдәмче программаның максаты	Район өстенлекләренә туры китереп балаларны һәм яшьләрне тәрбияләү һәм өстәмә белем бирүнең муниципаль системасын үстерү
5	Ярдәмче программаның бурычлары	1. Ведомство карамагындагы учреждениеләрнең эшчәнлеген тәмин итү (төрле юнәлештәге өстәмә белем бирүне оештыру буенча хезмәтләр күрсәтү), шул исәптән муниципаль бюджет учреждениеләренә субсидияләр бирү. 2.Өстәмә белем бирү эчтәлеген модернизацияләү. 3.Өстәмә белем бирү инфраструктурасын үстерү.
6	Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	2016-2026, ярдәмче программаны гамәлгә ашыру этаплары аерылмый
7	Ярдәмче программаның бюджет ассигнованиеләре күләме (аны гамәлгә ашыру еллары буенча бюджет ассигнованиеләренән планлы күләмнәрен чишү белән)	Муниципаль район бюджеты акчалары хисабына ярдәмче программаны гамәлгә ашыруга бюджет ассигнованиеләре күләме 331184,7 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча: 2016 ел 24732,7 мең сум; 2017 ел 25103 мең сум; 2018 ел 25303 мең сум; 2019 ел 25506 мең сум;

		2020 ел 27793 мең сум; 2021 ел 28880 мең сум; 2022 ел 28880 мең сум. 2023 ел 27552 мең сум 2024 ел -39145 мең сум 2025 ел 39145 мең сум 2026 ел 39145 мең сум Искәрмә: программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле елга тиешле дәрәжәдәге бюджетларны формалаштыруны , шулай ук чараларны финанслауга федераль һәм республика бюджетыннан акча бүлеп бирүне исәпкә алып ел саен төзәтергә тиеш
8	Ярдәмче программаның ахыргы нәтижәләре	Өстәмә белем бирү программалары белән капланган балалар өлеше, 5 яшьтән 18 яшькә кадәр балалар һәм яшьләрнең гомуми санында 2026 елга нибары 100 % Күп профильле учреждениеләрдә 5 яшьтән 18 яшькә кадәр балалар һәм яшьләрнең гомуми санында өстәмә белем бирү программалары белән капланган балалар өлеше 2026 елга карата 66,5 % Төрле дәрәжәдәге олимпиадаларда һәм конкурсларда катнашучы өстәмә белем бирү программалары буенча укучылар санының, өстәмә белем бирү программалары буенча укучыларның гомуми санының 2026 елга карата 67,5% өлеше 2026 елга 5 яшьтән 18 яшькә кадәр һәм аннан өлкәнрәк балалар һәм яшьләрнең гомуми санында спорт юнәлешендәге өстәмә белем бирү программалары белән колачланган балалар өлеше 22% ка кадәр Бөтенроссия һәм республика ярышларында призер булган район спортчылары санын 2026 елга 21 процентка кадәр арттыру 2026 елга 5 яшьтән 18 яшькә кадәр һәм аннан өлкәнрәк балалар һәм яшьләрнең гомуми санында эстетик юнәлештәге өстәмә белем бирү программалары белән колачланган балалар өлеше 12% ка кадәр

Тәрбия һәм өстәмә белем бирү өлкәсенә төп өстенлекләре рухи-әхлакый тәрбия, сәламәт яшәү рәвешен алга сөрү, техник иҗат, экологик тәрбия.

Балаларга өстәмә белем бирү системасында физкультура-сәламәтләндрү һәм спорт-массакуләм эш баланың физик камилләшүенә, сәламәт яшәү рәвешен формалаштыруга, милләтнең спорт резервы тәрбиялүгә юнәлдерелгән. Балалар-яшүсмерләр спортын алга таба үстерү спорт мәктәбе хисабына гына түгел, ә балалар белән сыйныфтан тыш һәм мәктәптән тыш эшнең башка формаларын үстерү, гомуми һәм һөнәри белем бирү учреждениеләрендә физкультура-сәламәтләндрү һәм спорт секцияләре һәм клублары булдыру ярдәмендә дә башкарыла. Балаларга өстәмә белем бирүнең әлеге юнәлешен үстерү резервы булып мәгариф, физик культура һәм туризм системасы, иҗтимагый оешмаларның тырышлыкларын берләштерү тора.

Физкультура-спорт юнәлешендәге балаларга өстәмә белем бирү:

балаларны кечкенәдән физкультура белән шөгыйльләнүгә жәлеп итү;

- мәктәпкәчә яшьтәге һәм мәктәп укучыларының мөмкин кадәр күбрәк санын физик культура һәм спорт белән системалы шөгыйльләнүгә жәлеп итү;

- үсеп килүче буынны зарарлы гадәтләрдән һәм жимергеч тәртиптән читкә юнәлтү;

-авыруларны профилактикалау һәм дөвалау максатларында физкультура-сәламәтләндрү дәресләрен актив куллану;

- Аксубай муниципаль районы территориясендә яшәүче балалар һәм яшүсмерләрнең физик сәламәтлек күрсәткечләрен яхшырту;

- үсеп килүче буынны физик культура һәм спорт белән шөгыйльләнүгә жәлеп итү.

Шул ук вакытта физкультура-спорт юнәлешендәге эшне оештыруда түбәндәге проблемалар бар:

белем бирү учреждениеләренең зәгыйфь матди-техник базасы;

профессиональ педагогик һәм тренер кадрлары дефициты.

Районда системада балаларны һәм яшүсмерләргә физик культура һәм спорт белән шөгыйльләнүгә жәлеп итү буенча эш алып барыла.

Балалар һәм укучы яшьләргә тәрбиялү мәсьәләләре белән бәйле төрле хезмәтләр һәм ведомстволарның эшчәнлеген координациялүне таләп итәләр. Балалар һәм

яшьләр арасында популяр булган эшчәнлекнең яна формаларын үзләштерергә омтылучы балалар һәм яшьләр мәнфәгатьләре тулысынча исәпкә алынмый.

Тәрбия һәм өстәмә белем бирү өлкәсен үстерүнең өстенлекле бурычы булып өстәмә белем бирү хезмәтләре белән балаларны һәм яшүсмерләргә колачлауны арттыру һәм күрсәтелә торган хезмәтләрнең халыкның үзгәрә торган ихтияжларына туры килүен тәмин итү, яна буын эксперименталь белем бирү программаларын гамәлгә кертү, белем бирү оешмаларында тәрбия компонентын үстерү, тәрбиянең социаль статусын үстерү, шәхеснең рухи-әхлакый үсеше, укучыларны тормыш үзбилгеләнүенә әзерләүне тәмин итү тора, социаль адаптация.

ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУНЫҢ МАКСАТЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ, СРОКЛАРЫ ҺӘМ ЭТАПЛАРЫ

«Өстәмә белем бирү» ярдәмче программасының максаты-район өстенлекләренә туры китереп, балаларны һәм яшьләргә тәрбияләү һәм өстәмә белем бирүнең муниципаль системасын үстерү.

Подпрограмманың бурычлары булып:

- ведомство карамагындагы учреждениеләрнең эшчәнлеген тәмин итү (төрле юнәлештәге өстәмә белем бирүне оештыру буенча хезмәтләр күрсәтү), шул исәптән муниципаль бюджет учреждениеләренә субсидияләр бирү;

- өстәмә белем бирү эчтәлеген модернизацияләү;

- өстәмә белем бирү инфраструктурасын үстерү.

Подпрограмманы гамәлгә ашыруның ахыргы нәтижәсенә төп күрсәткечләре булып:

• «Күп профильле учреждениеләрдә, 5 яшьтән 18 яшькә кадәрге балалар һәм яшьләргә гомуми санында өстәмә белем бирү программалары белән колачланган балалар өлеше».

Әлеге күрсәткечнең кыйммәте 2015 елның 62 процентыннан 2026 елга карата 66,5 процентка кадәр булырга тиеш.

• «Олимпиадаларда һәм төрле дәрәжәдәге конкурсларда катнашучы өстәмә белем бирү программалары буенча укучылар санының, өстәмә белем бирү программалары буенча укучыларның гомуми санының чагыштырма өлеше».

Әлеге күрсәткечнең кыйммәте 2015 елдагы 65% тан 2026 елга 67,5% ка кадәр артырга тиеш

• 5 яшьтән 18 яшькә кадәрге һәм аннан өлкәнрәк балалар һәм яшьләргә гомуми саны буенча спорт юнәлешендәге өстәмә белем бирү программалары белән жәлеп ителгән балалар».

Әлеге күрсәткечнең кыйммәте 2015 елда 19дан 2026 елга 22 процентка кадәр артырга тиеш.

- "Район, республика ярышларында призер булган район спортчылары санын арттыру"»

Әлеге күрсәткечнең кыйммәте 2015 елда 18 проценттан 2026 елга 21 процентка кадәр артырга тиеш.

- 5 яшьтән 18 яшькә кадәрге һәм аннан өлкәнрәк балалар һәм яшьләрнең гомуми санында эстетик юнәлештәге өстәмә белем бирү программалары белән колачланган балалар өлеше.

Бу күрсәткечнең кыйммәте 2015 елда 10дан 2026 елга 12 процентка кадәр артырга тиеш.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты дәүләт программасын гамәлгә ашыру чоры дәвамында 2016 2026 ел.программаны гамәлгә ашыру этаплары аерылмый.

1. ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАНЫҢ ТӨП ЧАРАЛАРЫН КЫСКАЧА ТАСВИРЛАУ ҺӘМ

ЧАРАЛАР СИСТЕМАСЫН АЕРЫП АЛУНЫ НИГЕЗЛӘУ

1 «ведомство карамагындагы учреждениеләрнең эшчәнлеген тәмин итү (төрле юнәлештәге өстәмә белем бирүне оештыру буенча хезмәтләр күрсәтү), шул исәптән бюджет учреждениеләренә субсидияләр бирү " бурычын үтәү өчен түбәндәге төп чараларны гамәлгә ашырырга кирәк:

1. Төрле юнәлештәге өстәмә белем бирүне оештыру.

Төп чараны гамәлгә ашыру балаларга һәм яшьләргә өстәмә белем бирү оешмаларын үстерүгә юнәлдерелгән.

Әлеге төп чара кысаларында өстәмә белем бирү учреждениеләре эшчәнлеген тәмин итү булачак.

Төп чараны финанслау муниципаль район бюджетыннан башкарыла.

2. Балалар һәм яшьләр өчен чаралар оештыру (муниципаль, республика чараларында катнашу).

Төп чараны гамәлгә ашыру өстәмә белем бирү системасын үстерүгә юнәлдерелгән.

Төп чараны финанслау республика бюджетыннан һәм муниципаль район бюджетыннан башкарыла.

2 нче "өстәмә белем бирү эчтәлеген модернизацияләү" бурычын үтәү өчен түбәндәге төп чараларны гамәлгә ашырырга кирәк:

3. Балаларга өстәмә белем бирү системасының потенциалын киңәйтү.

Төп чараны гамәлгә ашыру өстәмә белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы мэгариф оешмаларында балаларны күпләп дәреслэргә жәлеп итү буенча чаралар оештыруга, укучылар һәм ата-аналар өчен белем бирү программаларын сайлау иреген тәмин итү өчен шартлар тудыруга, шәхси нәтижэлэргә юнәлдерелгән индивидуаль белем бирү маршруты төзү мөмкинлегенә, яңа буын мэгариф программаларын эшлэүгә һәм эксперименталь апробациялэүгә юнәлдерелгән балаларга физик культура белән кечкенәдән шөгылләнэргә, гомуми һәм һөнәри белем бирү учреждениеләрендә физкультура-сәламәтләндрү һәм спорт секцияләре һәм клублары булдыру.

Төп чараны финанслау республика бюджетыннан һәм муниципаль район бюджетыннан башкарыла.

3 нче "өстәмә белем бирү инфраструктурасын үстерү" бурычын үтәү өчен түбәндәге төп чараларны гамәлгә ашырырга кирәк:

4. Учреждениеләрнең матди-техник базасын ныгыту.

Төп чараны гамәлгә ашыру өстәмә белем бирү учреждениеләрнең матди-техник базасын яхшыртуга, өстәмә белем бирү учреждениеләрендә нәтижәле һәм рациональ укыту-тәрбия процессын гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыруга, спорт юнәлешендәге өстәмә белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы оешмаларның матди-техник базасын яңартуға һәм тулыландыруга, педагогик һәм тренер кадрларының квалификациясен күтәрүгә юнәлдерелгән. Моннан тыш, әлеге төп чара кысаларында өстәмә белем бирү учреждениеләре өчен лаборатория һәм спорт жиһазлары сатып алу күздә тотыла. Төп чараны финанслау республика бюджетыннан һәм муниципаль район бюджетыннан башкарыла.

ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАНЫҢ АХЫРГЫ НӘТИЖӘЛӘРЕН ФАРАЗЛАУ

№ п. п.	Күрсәткечнең исеме, үлчәү берәмлеге	Башкаручы	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023	2024	2025	2026
1	Күп профильле учреждениеләрдә өстәмә белем бирү программалары белән капланган балалар өлеше, 5 яшьтән 18 яшькә кадәрге балалар һәм яшьләрнең гомуми саны, %	Аксубай районы мәгариф бүлеге	62	62,5	63	64	65	66	66	66	66	66	66,2	66,5
2	Төрле дәрәжәдәге олимпиадаларда һәм конкурсларда катнашучы өстәмә белем бирү программалары буенча укучылар санының, өстәмә белем бирү программалары буенча укучыларның гомуми санының чагыштырма өлеше, %	Аксубай районы мәгариф бүлеге	65	65,5	66	66	66,5	67	67	67	67	67	67,2	67,5
3	5 яшьтән 18 яшькә кадәрге һәм аннан өлкәнрәк балалар һәм яшьләрнең гомуми санында спорт юнәлешендәге өстәмә белем бирү программалары белән колачланган балалар өлеше, %	Аксубай районы мәгариф бүлеге	19	19,5	20	21	21,5	22	22	22	22	22	22	22
4	Бөтенроссия һәм республика ярышларында призер булган район спортчылары санын арттыру, %	Аксубай районы мәгариф бүлеге	18	19	19	20	20	21	21	21	21	21	21	21
	5 яшьтән 18 яшькә кадәрге һәм	Аксубай районы	10	10	10,5	11	11,5	12	12	12	12	12	12	12

аннан өлкөнрөк балалар һәм яшьләрнең гомуми санында эстетик юнәлештәге өстәмә белем бирү программалары белән колачланган балалар өлеше, %	мәгариф бүлгеге												
Төрле дәрәжәдәге конкурсларда катнашучы өстәмә белем бирү программалары буенча укучылар санының, эстетик юнәлештәге өстәмә белем бирү программалары буенча укучыларның гомуми санының чагыштырма өлеше, %	Аксубай районы мәгариф бүлгеге	44	50	54	60	63	67	67	67	67	67	67	67

№	Төп чараның исеме	Катнашучылар										
			Барысы	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2026
	Өстәмә гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы күп профильле өстәмә белем бирү оешмаларын үстерү	Аксубай муниципаль районы мәгариф бүлеге	115113,7	10137,7	10290	10372	10455	14465	15370	15370	14327	14327
	Өстәмә гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы сәнгать-эстетик юнәлештәге өстәмә белем бирү оешмаларын үстерү	Аксубай муниципаль районы мәдәният бүлеге	101143	8440	8566	8635	8704	13328	13510	13510	13225	13225
	Өстәмә гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы спорт юнәлешендәге оешмаларны үстерү	Аксубай муниципаль районы мәгариф бүлеге	25045	6155	6247	6296	6347	0	0	0	0	0

«МЭГАРИФ ЭШЧЭНЛЕГЕН ТЭЭМИН ИТҮНЕ ГАМЭЛГЭ АШЫРУЧЫ ОЕШМАЛАРНЫ ҮСТЕРҮ, МЭГАРИФ СЫЙФАТЫН БЭЯЛӘУ, МЭГАРИФ ӨЛКЭСЕНДӘ ЧАРАЛАР ҮТКӘРҮ»ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММАСЫ

№	Ярдәмче программаның исеме:»мәгариф эшчәнлеген тәэмин итүне, мәгариф сыйфатын бәяләүне, мәгариф өлкәсендә чаралар үткәрүне гамәлгә ашыручы оешмаларны үстерү"	
1	Башкаручы	Аксубай муниципаль районы мәгариф бүлеге
2	Ярдәмче программада катнашучылар	Аксубай муниципаль районы мәгариф бүлеге һәм Аксубай районы методик берләшмәсе
3	Ярдәмче программаның максаты (максатлары)	Карарлар кабул итү өчен мәгариф системасы житәкчеләрен һәм хезмәткәрләрен, шулай ук белем бирүнең югары сыйфатына ирешү өчен белем бирү хезмәтләрен кулланучыларны муниципаль белем бирү сыйфатын бәяләү системасын формалаштыру аша ышанычлы һәм актуаль мәгълүмат белән тәэмин итү.
4	Ярдәмче программаның бурычлары	1. 1. Мәктәпкәчә яшьтәге балалар, мәктәп һәм өстәмә белем бирү учреждениеләре укучылары һәм педагогик хезмәткәрләр өчен үткәрелә торган мониторинг чараларын гамәлгә ашыру. 2. 2. Мәгариф учреждениеләре эшчәнлеген тәэмин итүче оешмаларны үстерү, уку-методик кабинетлар, үзәкләштерелгән бухгалтерияләр
5	Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	2016 2026, гамәлгә ашыру этаплары аерылмый
6	« ярдәмче программаның бюджет ассигнованиеләре күләме жирле бюджет акчалары хисабына (бюджетның планлы күләмнәрен чишү белән) аны гамәлгә ашыру еллары буенча	2016-2026 елларда муниципаль бюджет акчалары хисабына ярдәмче программаны финанслау күләме 156888,3 мең сум тәшкит итәчәк, шул исәптән еллар буенча: 2016 ел 6607 мең сум; 2017 ел 7205,3 мең сум; 2018 ел 7264 мең сум; 2019 ел 7321,3 мең сум; 2020 ел 9965 мең сум; 2021 ел 9965 мең сум;

	ассигнованиеләр)»	2022 ел 9965 мең сум. 2023 ел 13195 мең сум 2024 ел 28466,9 мең сум 2025 ел -28466,9 мең сум 2026 ел 28466,9 мең сум Искәрмә: программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле елга тиешле дәрәжәдәге бюджетларны формалаштыруны, шулай ук чараларны финанслауга федераль һәм республика бюджетыннан акча бүлеп бирүне исәпкә алып ел саен төзәтергә тиеш
7	Ярдәмче программаның ахыргы нәтижеләре	2026 елга белем бирү сыйфатын бәяләү системасы кертелгән белем бирү дәрәжәләре саны 4 берәмлеккә кадәр үсә.; 2026 елда мөгариф һәм финанс-хужалык эшчәнлегенең стратегик мәсьәләләре буенча карарлар кабул итү вәкаләтләре бирелгән жәмәгатьчелек катнашында коллегияль идарә органнары (ата - аналар, эш бирүчеләр) кертелгән белем бирү оешмаларының өлешен 100% ка кадәр арттыру

«МӨГАРИФ ЭШЧӨНЛЕГӨН ТӨЭМИН ИТӨНЕ, МӨГАРИФ СЫЙФАТЫН БӨЯЛӨӨНЕ, МӨГАРИФ ӨЛКӨСӨНДӨ ЧАРАЛАР ӨТКӨРӨӨНЕ ГАМӨЛГӨ АШЫРУЧЫ ОЕШМАЛАРНЫ ӨСТЕРӨ»

ЯРДӨМЧЕ ПРОГРАММАНЫ ГАМӨЛГӨ АШЫРУ ӨЛКӨСӨН ХАРАКТЕРИСТИКАЛАУ, КӨРСӨТЕЛГӨН ӨЛКӨДӨ ТӨП ПРОБЛЕМАЛАРНЫ ТАСВИРЛАУ ҺӨМ АНЫЦ ӨСЕШӨН ФАРАЗЛАУ

Өлеге подпрограмманың эш итү өлкәсе мөгариф сыйфатын бәяләү системасын, мөгариф бүлегенең үзәкләштерелгән бухгалтериясе эшчәнлеген, шулай ук мөгариф өлкәсендө чаралар өткөрүне үз өченө ала. хөзерге вакытта мөгариф сыйфатын бәялөүнең муниципаль Системасы Күп функцияле система буларак формалаша, ул үз өченө ала.:

- мөгариф эшчәнлеген дөүлөт регламентлаштыру процедураларында катнашу (мөгариф эшчәнлеген лицензиялөү, мөгариф эшчәнлеген гамөлгө ашыручы оешмаларны дөүлөт аккредитациясе, мөгариф өлкәсендө дөүлөт контроле (күзөтчелеге));

- дәүләт йомгаклау аттестация процедураларында (дәүләт йомгаклау аттестациясе, бердәм дәүләт имтиханы, дәүләт имтихан комиссиясе һәм башкалар) катнашу;

Мәгариф сыйфатын бәйсез бәяләү процедурасында катнашу, шул исәптән мәгариф оешмасы эчендә белем бирү сыйфатын бәяләү;

- төрле дәрәжәдәге мониторинг тикшеренүләре;

- үз-үзеңне бәяләү процедуралары.

- мәгариф өлкәсендә чаралар үткөрү

Аксубай муниципаль районында мәгариф сыйфатын бәяләүнең аерым механизмнары һәм процедуралары барлыкка килде, алар методологик яктан Мәгариф сыйфатын бәяләүнең төбәк системасына туры килә. «Татарстан Республикасында Электрон мәгариф» автоматлаштырылган мәгълүмати системасында урнаштырылган мәгариф оешмаларының эш күрсәткечләре укучыларны, аларның уку казанышларын персонализированный исәпкә алырга, шулай ук гомумән мәгариф системасының эш нәтижелелеген исәпләү өчен мәгълүматларны эшкәртүне тәмин итәргә мөмкинлек бирә. Район мәктәпләрендә укучыларның уку казанышларын тышкы (мөстәкыйль) тест формасында бәйсез бәяләү кулланыла. Моннан тыш, укучылар төрле диагностик тикшеренүләрдә катнашалар.

Мәгариф хезмәткәрләренең хезмәт хакын түләүнең яңа системасына юнәлдерелгән житәкче хезмәткәрләргә аттестацияләү модели эшләнган.

Педагогик хезмәткәрләргә беренче һәм югары квалификация категорияләренә аттестацияләү процедураларына техник ярдәм күрсәтелде.

Белем бирү нәтижеләренең һәм аларга ирешү шартларының ФГОС таләпләренә туры килү дәрәжәсе, районда белем бирү сыйфаты торышы, аны үзгәртү тенденцияләре турында объектив мәгълүмат алуны тәмин итүче белем бирү сыйфатын бәяләү системасын камилләштерү мәсьаләсен хәл итү шулай ук 2016 елдан 2026 елга кадәр ярдәмче программаны гамәлгә ашыру күрсәткечләре һәм нәтижелелеге индикаторлары билгеләнгән белем бирү сыйфатын бәяләү чараларын гамәлгә ашыру хисабына ирешелә. Показатели и индикаторы:

№	Күрсәткеләр	Берәмлек	Еллар буенча										2025	2026
			2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024			
1		3	4	5	6	7	8	9	10					
1.	Гомуми белем бирүнең башлангыч, төп һәм урта (тулы) баскыч программаларын үзләштерү дәрәжәсе (укучыларның уку дәрәжәсе) :													
	башлангыч уку баскычы	%	80	85	88	90	92	97	100	100	100	100	100	
	урта дәрәжәдәге уку	%	70	75	78	80	82	95	100	100	100	100	100	
	югары баскычта уку	%	75	80	83	85	87	98	100	100	100	100	100	
2.	Укучыларның белемнән тыш казанышларын бәяләү дәрәжәсе :													
	югары	%	10	30	35	40	45	50	60	62	65	65	65	
	уртача	%	50	50	55	55	55	50	60	62	65	65	65	
	Түбән	%	40	20	10	5	5	3	0	0	0	0	0	
3.	Белем бирү учреждениесе эшчәнлеген дөңгәләткән һәм бәяләвен тәмин итү өчен күрсәткеләр системасы, белем бирү сыйфатын бәяләүнең стандартлаштырылган чаралары булу													
		әйе/юк	юк	әйе	әйе	әйе	әйе	әйе	әйе	әйе	әйе	әйе	әйе	да
4.	Белем бирү учреждениесендә тәрбия процессы сыйфатын бәяләү критерийлары системасының чыгарылыш укучысының образына (портретына) туры килү дәрәжәсе:													
	югары	%	40	50	75	80	90	95	100	100	100	100	100	
	уртача	%	50	40	20	17	9	9	5	5	5	5	5	
	Түбән	%	10	10	5	3	1	1	0	0	0	0	0	

Гомуми белем бирү дәрәжәсендә белем бирү сыйфатын бәяләү буенча бурычлар

учреждениеләр:

- мәгариф учреждениесе дәрәжәсендә белем бирү сыйфатын контрольдә тоту һәм бәяләү процедураларын гамәлгә ашыруны тәмин итү;

бәяләү, исәпләү һәм бәяләү процедуралары нәтижеләрен бәяләү, исәпкә алу һәм алга таба куллануны тәмин итү;

- белем бирү учреждениесенең сыйфатын бәяләү системасын үз эченә алган белем бирү программасын эшләү һәм гамәлгә ашыру;

- мәгариф учреждениесенең торышын һәм үсеш динамикасын характерлаучы күрсәткеләр системасын эшләүдә катнашу;

-белем бирү программасы нигезендә белем бирү учреждениесендә белем бирү сыйфаты мәсьәләләре буенча контроль-баһалау процедураларын, мониторинг һәм башка тикшеренүләр үткөрүне тәмин итү;

- мәгариф учреждениесендә белем бирү сыйфатын мониторинглау системасын формалаштыру, белем бирү учреждениесенең торышы һәм үсеш динамикасы турында мәгълүмат жыю, эшкәртү, саклау һәм тәкъдим итүне

гамэлгә ашыру, белем бирү учреждениесе дәрәжәсендә белем бирү сыйфатын бәяләү нәтижәләрен анализлау;

- белем бирү учреждениесенең белем бирү сыйфатын бәяләү системасының төп кулланучылары сорауы буенча мәгълүматны өйрәнү һәм бирүне оештыру;

- белем бирү сыйфаты турында мәгълүмат алмашу регламентларына ярашлы рәвештә мәгълүмат бирүне тәмин итү, шул исәптән белем бирү учреждениесе хезмәткәрләренә стимуллаштыручы хезмәт хақы өстәмәсен бүлү турында Карар кабул итү өчен;

мәгариф учреждениесендә белем бирүнең торышы турында еллык ачык хисап бирү аша халыкны мәгълүматлаштыруны оештыру.

Шулай да, бүгенге көндә мәгариф системасының актуаль юнәлешләре буенча мәгълүматны туплаучы белем бирү сыйфатының мәгълүмати моделе юк; мәгариф оешмалары эшчәнлегенең төрле аспектылары турында ачык хисап стандартлары формалаштырылмаган, белем бирү сыйфатын бәяләүнең бердәм критерийлары һәм диагностик инструментариесе юк. Укучыларның укудан тыш казанышларын бәяләүнең объектив системасын бөтен жирдә кертү кирәк; кулланучыларның һәм ижтимагый институтларның белем бирү сыйфатын контрольдә тотуда һәм бәяләүдә катнашу механизмнарын камилләштерү кирәклегенә бар.

Нәтижәдә, белем бирү сыйфатын яхшырту һәм укучыларның иң аз имин төркемнәренә артта калуын киметү өчен нәтижәле идарә карарлары кабул итүдә кыенлыктар туа. Сыйфатны бәяләү механизмнарының көчсезлегенә аркасында мәгариф системасында дәүләт сәясәте чараларының нәтижәлеләген бәяләү практикасы үсешмәгән диярлек, бу кабул ителгән чараларның нәтижәлеләгенә ышаныч белән ирешергә мөмкинлек бирми. Әлегә юнәлеш буенча хәлнең үсеш фаразы булып белем бирү сыйфатын бәяләү процедуралары һәм механизмнарының балансланган системасын булдыру торачак.

2. Ярдәмче программаны гамэлгә ашыруның максаты һәм бурычлары, сроклары һәм этаплары

Ярдәмче программаның максаты-карарлар кабул итү өчен мәгариф системасы житәкчеләрен һәм хезмәткәрләрен, шулай ук белем бирүнең югары сыйфатына ирешү өчен белем бирү хезмәтләрен кулланучыларны төбәк һәм муниципаль белем бирү сыйфатын бәяләү системаларын гамэлгә ашыру аша ышанычлы һәм актуаль мәгълүмат белән тәмин итү.

Ярдәмче программаның бурычлары булып:

1. Мәктәпкәчә яшьтәге балалар, мәктәп һәм өстәмә белем бирү учреждениеләре укучылары һәм педагогик хезмәткәрләр өчен үткәрелә торган мониторинг чараларын гамәлгә ашыру

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның ахыргы нәтижәсенә төп күрсәткечләре булып:

региональ Сыйфатны бәяләү системасы механизмнары гамәлгә ашырыла торган белем бирү дәрәжәләре саны;

мәгариф һәм финанс-хужалык эшчәнлегенә стратегик мәсьәләләре буенча карарлар кабул итү вәкаләтләре бирелгән жәмәгатьчелек катнашында коллегияль идарә органнары (ата-аналар, эш бирүчеләр) кертелгән мәгариф оешмаларының өлеше.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты 2016 -2026 еллар.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру этапнары аерылмый.

3. ЧАРАЛАР СИСТЕМАСЫН АЕРЫП АЛУНЫ НИГЕЗЛӘУ ҺӘМ ПОДПРОГРАММАНЫҢ ТӨП ЧАРАЛАРЫН КЫСКАЧА ТАСВИРЛАУ

1 «мәгариф сыйфатын бәяләү муниципаль үзәгә эшчәнлеген тәэмин итү» бурычын үтәү өчен Аксубай муниципаль районы мәгариф системасында уку нәтижәләрен бәяләү инструментларына ярдәм итүгә һәм үстерүгә юнәлдерелгән төп чаралар билгеләнде:

1. Муниципаль учреждениеләр (оешмалар) эшчәнлеген тәэмин итү (хезмәт күрсәтү).

Төп чараны гамәлгә ашыру Аксубай муниципаль районы мәгариф системасында уку нәтижәләрен бәяләү инструментларын үстерүгә һәм ярдәм итүгә юнәлдерелгән.

Әлеге чара кысаларында районның барлык мәгариф учреждениеләренә белем бирү ресурсларына мәгълүмати-коммуникацион технологияләр ярдәмендә керү мөмкинлегә тәэмин ителәчәк, мәгариф процессында катнашучыларның һәм оешмаларның саны арттырылачак, бердәм дәүләт имтиханы нәтижәләре турында Россия Федерациясе субъектлары мәгълүмат базасыннан мәгълүмат алу, житкерелгән муниципаль биремнәр параметрларын үтәү дәрәжәсе аргу өчен шартлар тудырылачак.

2 «мәктәпкәчә яшьтәге балалар, мәктәп һәм өстәмә белем бирү учреждениеләре укучылары һәм педагогик хезмәткәрләр өчен үткәрелә торган мониторинг чараларын гамәлгә ашыру» бурычын үтәү өчен түбәндәге чараларны гамәлгә ашырырга кирәк:

Чара.

Әлеге чара кысаларында мәктәп һәм белем бирү процессында катнашучылар арасында кире элемент системасын тәэмин итүче гомуми белем бирү

оешмаларында белем бирү сыйфатын бәяләүнең үсеше һәм эчтәлеге хупланачак. Алар арасында:

укучыларның укудан тыш казанышларын бәяләүнең төбәк системасын кертү; - бердәм дәүләт имтиханын, Дәүләт йомгаклау аттестациясен һәм башка бәяләү процедураларын (бәяләү йомгаклары буенча аналитик хисаплар әзерләү, нәтижәләрне куллану һәм идарә итү карарларын эшләү буенча киңәшләр әзерләү) төбәк системасын кертүгә аерым игътибар биреләчәк.

Мәгариф хезмәтләрен кулланучыларны мәгариф системасы эшчәнлеген бәяләүгә кертү һәм мәгариф оешмалары эшчәнлеген дәүләт - жәмәгать бәяләү системасын эшләү аша кире элемент һәм кулланучыга ярдәм итү механизмнары үсеш алачак. Әлеге юнәлешне гамәлгә ашыру гражданның мәгариф оешмалары белән идарә итүгә, мәгариф оешмалары эшчәнлегенә мәсьәләләре буенча халыкны вакытында һәм тулы мәгълүмат белән тәмин итү өчен белем бирү процессына жәлеп итү зарурлығы белән бәйле.

Мәгариф оешмаларының электрон мониторингын кертү юлы белән Мәгариф сыйфатын мониторинглау буенча муниципаль система булдырылачак, ул укучылар һәм аларның гаиләләре өчен белем бирү хезмәтләрен сайлау өчен мәгълүмати база булдырырга мөмкинлек бирәчәк.

5. ЯРДЭМЧЕ ПРОГРАММА КҮРСЭТКЕЧЛӨРӨ ИСЕМЛЕГЕ

Ярдэмче программаны гамэлгэ ашыру буенча төп чараларның турыдан-туры нәтижәсе күрсәткечләрә исемлеге.

1. Муниципаль учреждениеләр (оешмалар) эшчәнлеген тәэмин итү (хезмәт күрсәтү):

- Мәгариф сыйфатын мониторинглау һәм бәяләү өчен оешмалар саны;
мәгълүмати-коммуникацион технологияләр ярдәмендә белем бирү ресурсларына керү мөмкинлеген алган оешмалар саны;

- Мәгариф сыйфатын мониторинглау һәм бәяләү өчен кеше саны;
бердәм дәүләт имтиханы нәтижәләре турында Россия Федерациясе субъектлары мәгълүмат базасыннан мәгълүмат алган кешеләр саны;

житкерелгән муниципаль биремнәр параметрларын үтәү дәрәжәсе.

2. Мәгариф сыйфатын бәяләү формаларын үстерү буенча чаралар:

үткәрелгән чаралар саны; чараларда катнашучылар саны.

6. ЯРДЭМЧЕ ПРОГРАММАНЫ МУНИЦИПАЛЬ БЮДЖЕТ АКЧАЛАРЫН БАШ БҮЛҮЧЕЛӘР, ТӨП ЧАРАЛАР, ШУЛАЙ УК ПОДПРОГРАММАНЫ ГАМЭЛГЭ АШЫРУ ЕЛЛАРЫ БУЕНЧА РЕСУРСЛАР БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ

2016-2026 елларда муниципаль бюджет акчалары хисабына ярдэмче программаны финанслау күләме 156888,3 мең сум тәшкил итәчәк, шул исәптән еллар буенча:

2016 ел-6607 мең сум;

2017 ел 7205,3 мең сум;

2018 ел 7264 мең сум;

2019 ел 7321,3 мең сум;

2020 ел 9965 мең сум;

2021 ел 9965 мең сум;

2022 ел 9965 мең сум.

2023 ел 13195 мең сум

2024 ел 28466,9 мең сум

2025 ел -28466,9 мең сум

2026 ел -28466,9 мең сум

Искәрмә: программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм тиешле елга тиешле дәрәжәдәге бюджетларны формалаштыруны, шулай ук чараларны финанслауга федераль һәм республика бюджетыннан акча бүлеп бирүне исәпкә алып ел саен төзәтергә тиеш

Барлык проектлар комплекслы характерда булган һәм биремнәрнең күплегә һәм катлаулылыгы, үлчәнә торган ахыргы нәтижә; ресурсларның чикләнүе (вакытлыча, кеше, финанс); конкрет заказчының булуы; программаны гамэлгә ашыруның кыска вакытлары кебек билгеләргә ия булган программаның максаты контекстында эшләнгән.

Шулай итеп, стратегия булу, ягъни программа, проект технологиясен инновацион менеджмент технологиясе буларак куллану программаның максатына ирешү өчен төп шарт булып тора.

ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУНЫ КОНТРОЛЬДӘ ТОТУ СИСТЕМАСЫ

Программаны гамәлгә ашыру программаның максатына һәм бурычларына ирешүгә юнәлдерелгән программа чараларын башкаручыларның координацияләнган гамәлләреннән гыйбарәт.

Программаны гамәлгә ашыру планлаштырылган кыйммәтләргә, программаның ахыргы нәтижеләре күрсәткечләренә ирешү кирәклегеннән чыгып, каралган чараларны үтәү юлы белән башкарыла.

Аксубай муниципаль районы башкарма комитеты Программа чараларының вакытында һәм сыйфатлы үтәлешенә гомуми житәкчелек һәм контрольлек итә.

Программаны гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән Аксубай муниципаль районы бюджеты акчаларын куллануны финанс контроле Аксубай муниципаль районы Финанс бюджет палатасы, Аксубай муниципаль районы Контроль - хисап палатасы, башкарма хакимиятнең башка вәкаләтле органнары тарафыннан башкарыла.

Программа чараларының үтәлеше турында хисап ел саен тиешле ел тәмамланганнан соң 30 көннән дә соңга калмыйча тапшырыла.